

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

VIJF JAAR HOF VAN BEROEP ANTWERPEN

*Rede uitgesproken door de procureur-generaal R. VERHEYDEN
op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep
te Antwerpen op 3 september 1979*

1. Wij staan aan de vooravond van het honderdvijftigjarig bestaan van het onafhankelijk Koninkrijk België.

Belangrijke en verscheidene oorsprongsfactoren van ons land zijn in deze anderhalve eeuw grondig gewijzigd. De Grondwet van het Koninkrijk werd in deze periode, in aanpassing aan de sociale en culturele evolutie, reeds vijfmaal herzien en thans is de zesdestituante een grote herziening van de Grondwet aan het voorbereiden, waardoor het politieke en administratieve uitzicht van België niet onveranderd zal blijven.

Met de laatste grondwetwijziging¹ werd onder meer een bevoegdheidsverschuiving doorgevoerd die weerslag had op de werking van de Wetgevende en de Uitvoerende Macht, en op de gewestvorming en de cultuurautonomie, materies die op het sociaal-economisch vlak zeker de meeste weerklink vonden. Terzelfder tijd werd echter ook artikel 104 van de Grondwet gewijzigd².

Toen op 23 april 1970 en op 28 mei 1970 respectievelijk de Senaat en de Kamer van Volksvertegenwoordigers de nieuwe tekst van dit artikel goedkeurden³, werd het Hof van Beroep te Antwerpen, met als rechtsgebied de provincies Antwerpen en Limburg, een feit.

¹ Grondwetsherziening 1968-1970.

² Het oorspronkelijke artikel 104 Grondwet luidde : « Il y a trois cours d'appel en Belgique. La loi détermine leur ressort et les lieux où elles sont établies. »

Op te merken is dat het nieuwe artikel 104 Grondwet veel verder gaat qua beperking van de inrichting der hoven. Thans bepaalt de Grondwet de bevoegdheid *ratione loci* en de zetel van de hoven van beroep.

³ De stemming gaf de volgende uitslag : Senaat : 124 stemmen voor, 29 tegen en 7 onthoudingen ; Kamer van Volksvertegenwoordigers : 155 stemmen voor, 44 tegen en 1 onthouding.

Ingevolge de zorg van de wetgever voor een decentralisatie en vooral voor een zo groot mogelijke taalhomogeniteit van de rechtsgebieden, werd aangestuurd op het oprichten van een nieuw hof van beroep in elk der twee taalgebieden, waarbij Antwerpen en Bergen als zetel voor de nieuwe hoven werden voorgesteld⁴.

De zorg voor een goede en aangepaste rechtsbedeling die de wetgever liet blijken bij de herziening van de gerechtelijke procedure — op het privaatrechtelijke vlak — door het ter beschikking stellen van een nieuw Gerechtelijk Wetboek, werd, samen met de bekommernis om de regionalisering, de grondslag voor een wijziging in de Rechterlijke Macht, de enige der klassieke, door Montesquieu voorgestelde Staatsmachten die sinds 1831 geen opvallende wijziging in haar grondwettelijke indeling en samenstelling had ondergaan.

2. Weldra is dit hof vijf jaar lang een effectieve beroepsinstantie voor de rechtzoekenden die *ratione loci*, *personae* of *materiae* zijn aangewezen op de rechtbanken van de arrondissementen Antwerpen, Mechelen, Turnhout, Hasselt en Tongeren. Zij moeten niet langer, zoals men in het costumiere recht pleegt te zeggen « ter hofvaart » gaan naar het tweetalige hof van Brussel of naar de Nederlandstalige kamers van het hof van Luik.

Uit de Romeinse cultuur is bij ons de gewoonte gebleven om een vijfjarig tijdperk als *lustrum* te betitelen. Oorspon-

⁴ Voor een schets van de politieke situatie en de achtergronden van deze grondwetsherziening, zie : Th. LUYCKX, *Politieke Geschiedenis van België*, 1973, p. 553-566 ; P. DE STEXHE, *La revision de la Constitution belge, 1968-1970*, Brussel, 1972, p. 274-284 ; R. SENELLE, « De Grondwetsherziening 1967-1970 », in *Teksten en Documenten*, nrs. 267-268, jan.-febr. 1971, p. 26-28.

kelijk een plechtig zoen- en reinigingsoffer dat na het eindigen van de census door een der censoren uit naam van het Romeinse volk aan de god Mars werd gebracht⁵, is het lustrum thans een verjaardag, een herdenking, waarvoor iedere vijfjarige gelegenheid kan worden gebruikt. Naar aanleiding van het aanstaande eerste lustrum van dit hof hebben wij gemeend dat het, zoals artikel 351 van het Gerechtelijk Wetboek voorschrijft, een passend onderwerp is in deze vergadering het ontstaan, de eerste jaren, en de invloed van dit hof in de rechtsbedeling, ter overweging te geven.

3. Het rechtsgebied van dit hof ressorteerde voor burgerlijke zaken tot voor circa 200 jaar onder de Soevereine Raad van Brabant te Brussel⁶, onder de Grote Raad van Mechelen⁷, en onder de «Conseil Ordinaire» te Luik⁸, voor welke laatste nog een revisie-instantie, het Reichskammergericht te Wetzlar bestond.

Deze rechtsinstanties spraken recht in eerste zowel als in tweede, maar steeds in laatste aanleg. Hun beslissingen waren «soverein»⁹.

In criminele zaken bestond onder het Ancien Régime in de Nederlanden geen hoger beroep. Op dit gebied was immers elk stads- of dorpsgerecht, dat de hoge justitie bezat, soeverein.

Een vonnis in criminele zaken uitgesproken, moest binnen 24 uren uitgevoerd worden, wat uiteraard alle hoger beroep uitsloot¹⁰. Een situatie die reeds in die tijd betreurd werd door de rechtsgeleerde Graaf Goswin-Arnoldus de Wijnants¹¹ die

⁵ Zie W. WARDE FOWLER, *Antropology and the Classics*, p. 169. De aangebrachte offerdieren waren een zwijn (sus), een schaap (ovis), en een stier (taurus), waarnaar dit offer ook *suovetaurilia* werd genoemd. Het offer had plaats op het Marsveld (Campus Martius), buiten het oude Rome gelegen, tussen de Collis Quirinalis, de mons Palatinus en de Tiber.

⁶ De Soevereine Raad van Brabant was bevoegd voor het hertogdom Brabant, met uitzondering van de Heerlijkheid Mechelen, waartoe het gebied van de huidige provincie Antwerpen behoorde. Zie: H. PIRENNE, *Histoire de Belgique*, Brussel, 1926; L. Th. MAES, *Geschiedenis der Belgische Instellingen*, Cursus Provinciaal Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen, 1974.

⁷ De oude Heerlijkheid Mechelen, bestaande uit de Stad Mechelen en vijf omliggende dorpen, vormde een enclave in het Hertogdom Brabant, waarvoor begripelijkwijze de Grote Raad van Mechelen bevoegd was als beroepsinstantie. Zie: L. Th. MAES, *Het Parlement — De Grote Raad van Mechelen, 1473-1796, Instelling van Europese dimensie*, Brussel, 1973.

⁸ De provincie Limburg, tot 1790 Comté de Looz, ressorterende onder het Prinsbisdom Luik, vormde in deze een neutrale en onafhankelijke enclave in de Zuidelijke Nederlanden; zie E. PONCELET, «Le Conseil ordinaire, Tribunal d'appel de la Principauté de Liège», in *Bulletin van de Koninklijke Commissie der Oude Wetten en Verordeningen*, XIII, 1928, p. 133-257.

⁹ Voor een omschrijving van hun bevoegdheid in eerste en tweede aanleg mogen wij verwijzen naar: J. GILISSEN, «Les Légistes en Flandre aux XIIIe et XIVe siècles», in *Bulletin Koninklijke Commissie van Oude Wetten en Verordeningen*, XV, 1939, p. 117-231; FL. PRIMS, *Rechterlijk Antwerpen in de Middeleeuwen: Rechterlijke Instellingen*, Antwerpen, 1936; Ch. LAENENS en L. LEEMANS, *De Geschiedenis van het Antwerps Gerecht*, Antwerpen, 1953; M. VAN HAGENDOREN, *De overheidsinstellingen in de Zuidelijke Nederlanden*, Brussel, 1968.

¹⁰ A. SCHILLINGS, *Overzicht van de Geschiedenis van onze Instellingen*, Brussel, 1945.

¹¹ Handschrift van 13 april 1604, Bibliotheek van het Tribunaal van Eerste Instantie te Brussel.

opmerkte: «Surtout en égard de la conséquence puisqu'il est certain que la moindre justice de village juge chez nous par arrêt et en dernier ressort tous les cas criminels ou il y a peine afflictive, ne fût-elle que de bannissement ou de flétrissure, qui en ce point sont égales au cas de mort.»

Bovendien zij opgemerkt dat in heel dit ingewikkeld rechtsbestel geen enkele van de hogere rechtsinstanties enige controle uitoefende op de juridische oplossing die door de lagere rechtbanken werd gegeven¹².

4. De rechtsmacht in drie graden zoals die thans bij ons bestaat, werd voor de eerste maal door Keizer Jozef II ingevoerd¹³. De rechtbanken van eerste aanleg, o.m. te Antwerpen, Mechelen en Turnhout, werden geïnstalleerd, als ook twee hoven van beroep, een te Brussel en een ander te Luxemburg.

De opperste rechtsmacht werd toegewezen aan de «Conseil souverain», als «centre unique du pouvoir judiciaire»¹⁴.

Aan Antwerpen werd echter nooit de zetel van een beroepsinstantie toegekend, met uitzondering van een derde kamer van de Raad van Brabant die in 1788 werd opgericht, met zetel te Antwerpen¹⁵.

De hervormingen van Jozef II hebben niet lang gevegeerd, de basisideeën zijn later echter doorgebroken in de Nederlanden¹⁶.

5. Vanaf 1795 werden alle Belgische provincies Franse departementen, met als rechterlijke instanties de departementsrechtbanken, o.a. te Antwerpen, voor civiele zaken, en voor strafzaken de correctionele en criminele rechtbanken of assisenhoven.

Zo tijdens het Consulaat als tijdens het Keizerrijk waren er weer slechts twee rechtbanken van beroep, een te Brussel en een te Luik. Het Hof van Cassatie had zijn zetel te Parijs¹⁷ tot bij besluit van 9 april 1814 de gouverneur-generaal voor België de bevoegdheden van het Hof van Cassatie toekeende aan de Hoven van Beroep te Brussel en te Luik¹⁸, een toestand die in België tot 1832 bleef bestaan.

De eenheid in wetgeving en procedure bracht alleszins een grotere rechtszekerheid in de rechtsbedeling, zij het dan nog

¹² J. SIMON, «La procédure criminelle sous l'Ancien Régime», in *Bulletin ...*, 1921, p. 1-137.

¹³ Het was ook Jozef II die voor de eerste maal in de politieke hervormingen van 1787 de kreitzen of provincies in ons land oprichtte. Bij deze herinrichting van ons land werd het oude hertogdom Brabant verdeeld in de kreitz Brussel en de kreitz Antwerpen; cf. W.W. DAVIS, *Joseph II, an imperial reformer for the Austrian Netherlands*, Den Haag, 1974.

¹⁴ A. GAILLARD, *Le Conseil de Brabant, histoire, organisation procédure*, 3 dln, Brussel 1898-1902, dl. I, p. 416-417.

¹⁵ *Id.*, o.c., l.c.

¹⁶ Na de Brabantse en de Luikse Omwenteling kwam de Franse verordening. Het decreet van 16 augustus 1790 is hier van groot belang daar het voor het eerst de motiveringsplicht aan de rechters oplegde voor alle vonnissen en arresten. Op deze wijze werd de werkelijke basis gelegd voor een behoorlijke mogelijkheid van hoger beroep en van voorziening in cassatie. De motiveringsplicht werd dank zij de Belgische tussenkomst opgenomen in de Grondwet van 1815 en is thans nog in onze Grondwet verankerd (artt. 95-97 Grondwet).

¹⁷ L. Th. MAES, *Geschiedenis der Belgische Instellingen*.

¹⁸ E. VAN DIEVOET, *Het Burgerlijk Recht in België en in Nederland van 1800 tot 1940*, Antwerpen, Den Haag, 1943, p. 296.

door een uiterst gecentraliseerde rechterlijke macht, die — wij kunnen het niet ontkennen — nog vrij ver verwijderd bleef van de justitiabelen.

6. In ons huidig rechtsbestel wordt het recht op beroep als principe vooropgesteld¹⁹. Hierbij is het niet voldoende het hof van beroep als louter nuttig te beschouwen, het beroepshof is in de rechtsbedeling een absolute noodzakelijkheid²⁰. Wat de rechtzoekende verlangt is niet alleen een vlugge, maar vooral een goede beoordeling²¹. De motivering van de vonnissen en arresten is hierin een zeer belangrijke, zo niet de voornaamste eis. In de motivering vindt de rechts-onderhorige immers de grond van aanvaardbaarheid. De middeleeuwse overwegingen : «de rechter die de cause exposeert... wordt gehouden voor sot»²² of de opinie van minister van Justitie van Maanen naar aanleiding van de totstandkoming van de Grondwet van 1815 : «omdat ik het motiveren van civiele vonnissen nietig, belachelijk, althans onbeduidende vinde»²³, hebben vandaag geen enkele aanhang meer en zijn in ons land door de grondwetgever verworpen.

Het hoger beroep wordt een steeds belangrijker rechts-middel²⁴ waarbij de zaak voor de rechter in beroep wordt gebracht, doch, dank zij de motivering, enkel in de mate waarin de partijen op hem een beroep willen doen : «Tantum devolutum quantum appellatum», de partijen bepalen de grenzen waarbinnen de rechter moet recht spreken²⁵.

De rechtszekerheid heeft immers op de eerste plaats als regel dat elk proces een einde moet hebben, absolute zekerheid heeft men zelden ; is de zekerheid van heden niet de verouderde, niet van morgen maar van voor tientallen jaren terug²⁶ ?

Een goede motivering is de enige garantie voor de rechtspraak, waarin men wil vermijden wat Ulpianus²⁷ reeds poneerde : «Utique melius pronuntiat, qui novissimus sententiam laturus est.»

De Belgische Constituante van 1831 heeft deze principes in de Grondwet opgenomen en bovendien naar het voorbeeld van de Constituante van de Franse Revolutie in 1790 : «Il y aurait deux degrés de jurisdiction, jamais plus, quelquefois moins»²⁸, een wettelijke basis vereist voor elke rechtsgang.

7. Terwijl de rechtsbedeling voor onze onafhankelijkheid en voornamelijk onder het Oud Regime vrij complex was ten gevolge van onze uiterst verdeelde geschiedenis en de ver-

snippering van het territorium over verschillende groot-machten, heeft de onafhankelijkheid hierin een niet te mis-kennen vereenvoudiging gebracht.

Om redenen van voornamelijk politieke aard werd artikel 104 in de Belgische Grondwet opgenomen ter bepaling van drie hoven van beroep, een te Brussel, een te Luik en een te Gent²⁹.

Hierdoor zou de eenheid in rechtsbedeling verzekerd worden en zou een al te grote vermenigvuldiging van de be-roepshoven definitief onmogelijk worden.

Verscheidene voorstellen beoogden een soepeler regeling van de instelling der hoven. Meerdere leden van het Congres oefenden kritiek uit³⁰ en stelden hetzij een groter aantal hoven voor, hetzij de weglating van deze beperkende bepaling uit de Grondwet. De stemming in het Congres³¹ bekrachtigde de door de Commissie voorgestelde tekst die als artikel 104 definitief in de Grondwet werd opgenomen. De Belgische afkeer voor de provinciale beroepshoven uit de Hollandse tijd was hieraan als motivering niet vreemd.

De centralisatie van de rechtspraak stond van dan af vast en de toekomst zou uitwijzen hoe moeilijk dit principe kon worden veranderd.

8. De strekking, die voor de hoven van beroep afweek van het principe «Nul tribunal, nulle jurisdiction contentieuse ne pourra être établi qu'en vertu d'une loi»³², was voornamelijk gebaseerd op de volgende gronden :

- het gevaar dat een groter aantal hoven van beroep oplevert voor de eenheid van rechtspraak ;
- de moeilijkheid om bekwame magistraten te vinden bij de oprichting van een groter aantal hoven ;
- de grotere uitgaven die daarmee zijn gemoeid³³.

De soepelheid overigens van de Belgische Grondwet in het algemeen en haar aansluiting op de negentiende-eeuwse tijdsgeest, waren een garantie voor de overbodigheid van enige wijziging gedurende de eerste zestig jaar. In 1892 werd de eerste herziening van de Grondwet aangevat, waarbij toen reeds een poging werd gedaan om artikel 104 te wijzigen. Het initiatief ertoe werd genomen door Edward Coremans, vertegenwoordiger van de Antwerpse meetingspartij³⁴. Artikel 104 werd echter niet opgenomen op de lijst der voor her-

²⁹ De beperking was op de eerste plaats een reactie op de in 1827 genomen beslissing, op Hollands initiatief, om een hof op te richten in elke provincie ; zie : VAN OVERLOOP, *Exposé des Motifs de la Constitution Belge* (par un docteur en droit), Brussel, 1864, p. 638.

³⁰ O.m. MASBOURG, die voorstelde een bepaling op te nemen waardoor in België het aantal hoven van beroep op minimum drie en maximum vijf zou worden bepaald (cf. *id.*, *l.c.*), een voorstel dat gesteund werd door CLAUS, NOTHOMB en VAN MEENEN, zij het op andere gronden en met enige varianten.

³¹ *Id.*, o.c., p. 640 — vergadering van 24 januari 1831.

³² E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès National*, dl. IV, p. 48.

³³ RAIKEM, *Verslag van de Centrale Afdeling* ; zie E. HUYTTENS, o.c., p. 254-256.

³⁴ Het oude voorstel CLAUS werd opnieuw opgenomen, waarin de inlassing werd voorgesteld van de woorden «*au moins*» in artikel 104 Grondwet. De hoofdbedoeling van COREMANS was het instellen van een «Hof voor Maritieme Zaken» te Antwerpen (zie *Parl. Hand., Kamer*, 16 februari 1892, p. 627 en 25 februari 1892, p. 715-717). De regering zelf gaf echter de verzekering dat een of meerdere kamers van het Hof te Brussel zouden worden gedetacheerd naar Antwerpen.

¹⁹ M. STORME, «Het Ontwerp van Gerechtelijk Wetboek», R. W., 1963-64, 1841-1860.

²⁰ J. BENTAM, *Organisation judiciaire et de la codification : extraits de divers ouvrages*, Parijs, 1828, p. 199, 209.

²¹ A. DE VERGNIES, «Le Droit d'Appel», J.T., 1934-35, 224.

²² Ph. WIELANT, *Practijke Civile*, (1519), heruitgave verzorgd door I. STUBBE, Amsterdam, 1968, p. 283.

²³ H.T. COLENBRANDER, *Ontstaan der Grondwet, Bronnenverzameling*, dl. II, 's-Gravenhage, 1909, p. 409.

²⁴ A. FETTWIS, *Précis de droit judiciaire*, Brussel 1971, p. 51-52.

²⁵ HOORNAERT, «Le droit d'appel doit-il être ouvert dans tous les cas ?», J.T., 1934-35, 73-74.

²⁶ G. E. LANGEMEIJER, «De taak van de rechter», T.P.R., 1973, 308.

²⁷ ULPIANUS, *Digesten, De Appellationibus*, boek XLIC, Titel I : «Het kan geschieden dat de rechter in laatste aanleg niet beter, zelfs minder goed dan de eerste rechter oordeelt.»

²⁸ E. GLASSON en A. TISSIER, *Leçons de procédure civile*, Parijs, 1885, dl. III, p. 2-4.

ziening vatbare artikelen³⁵, waardoor de eerste Antwerpse poging tot het verkrijgen van een hof van beroep, mislukte.

9. Een tweede initiatief tot wijziging van artikel 104 werd genomen bij de grondwetsherziening van 1921. Opnieuw niet door de regering maar ditmaal door de Centrale Afdeling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers die, wederom op initiatief van Antwerpse kamerleden, het voorstel indienende om artikel 104 voor herziening vatbaar te verklaren.

De motivering was dubbel: in de mogelijkheid om het aantal hoven van beroep te vermeerderen dient voorzien te worden zowel om het hoofd te kunnen bieden aan het sterk toenemend aantal maritieme zaken — hieruit moge dan de Antwerpse invloed blijken — als om het naleven van de taalwetten in gerechtszaken te vergemakkelijken³⁵. Artikel 104 werd opgenomen op de lijst der voor herziening vatbare artikelen³⁶.

De herziening stuitte echter op veel weerstand. Twee voorstellen tot aanpassing van het artikel werden in de bijzondere kamercommissie ingediend, een eerste waarbij de woorden «ten minste» werden ingelast in de bestaande bepaling en een tweede dat de volledige materie wilde toevertrouwen aan de gewone wetgever³⁷. Het tweede voorstel werd naar de openbare vergadering van de Kamer verzonden³⁸.

Op grond van de argumenten die vrijwel dezelfde waren als die van het Nationaal Congres³⁹ is de voorgestelde wijziging, bij gebrek aan voldoende meerderheid⁴⁰, mislukt. Een nieuw element in deze tweede herzieningspoging is vermeldenswaard: de echte bedoeling van de Antwerpse vertegenwoordigers in de Kamer werd door hun collegae aangehaald. Mechelynck verklaarde hierover: «La modification proposée est inspirée par la pensée de créer une Cour d'appel à Anvers, son ressort comprendrait les provinces d'Anvers et le Limbourg»⁴¹, en verder: «Mais si l'on jugeait nécessaire de créer une Cour d'appel à Anvers, on sera amené, j'en suis convaincu, à en créer une en même temps, le nombre d'affaires étant à peu près le même, dans le Hainaut».

Voor het eerst werd de ware bedoeling achterhaald, zonder echter een adequate oplossing te aanvaarden voor wat men als vraag opwierp: «Comment serait-il possible de constituer encore les Cours d'appel de Liège et de Bruxelles de manière à y rendre la justice en respectant les droits des populations flamandes?»⁴²

10. De Constituante van 1952-53, die voornamelijk belast was met de wetgeving van de supranationale organisaties in het kader van de Grondwet, werd een vruchteloze poging.

Het voorstel van de h. Renaat van Elslande om artikel 104 te betrekken in de herziening van de Grondwet⁴³ werd door de kamercommissie verworpen op grond van de steeds maar weerkerende gebruikelijke argumenten⁴⁴.

11. De regionale problematiek en de betrekkingen tussen de nationale gemeenschappen stonden centraal in de grondwetsherziening die door de Constituante van 1968-71 werd ondernomen. Dit was een ideale context voor de aanpassing van artikel 104, waaraan men in 1919 reeds een niet te miskennen regionaal en cultureel aspect toeschreef⁴⁵.

De invoering van het hof van beroep in Antwerpen werd een onderdeel van het voorstel van de regering om in elk der taalgebieden een nieuw hof op te richten.

De instelling en de bepaling van de zetel van deze hoven werd mee het voorwerp van de akkoorden die tussen de gemeenschappen in ons land dienden te worden gesloten⁴⁶.

De balies van Brussel en Antwerpen lieten zich niet onbetuigd over de voorgestelde grondwetswijziging.

De Raad van de Orde van Advocaten bij het Hof van Beroep te Brussel verspreidde reeds in de loop van de maand december 1964 een uitgebreide memorie om zich te verzetten tegen het ontwerp. De Franstalige pers nam het initiatief van de Orde over en publiceerde artikelen tegen de voorgenomen wijziging van artikel 104 van de Grondwet⁴⁷.

De motieven van de Raad waren niet alleen van taalkundige aard, maar strekten zich uit tot het prestige van de hoofdstad, de eenheid van het land, de belangen van de rechtsonderhorigen, de loopbaan der magistraten en de staatsuitgaven.

Stafhouder Ridder Victor van Antwerpen wees de Brusselse Raad op het ongebruikelijke van een dergelijke tussenkomst in het wetgevend werk en ontzenuwde bovendien de argumenten van de Raad, waarbij hij besloot: «Wij mogen de herziening van artikel 104 van onze Grondwet volstrekt noodzakelijk stellen. De twee nieuwe hoven van beroep, een Vlaams hof te Antwerpen en een Franstalig hof in Henegouwen, zijn in de tegenwoordige tijdsomstandigheden volstrekt vereist. Het verwezenlijken van deze hervorming zal de rechtsbedeling in de hoogste mate ten goede komen, zij zal voldoening geven aan de openbare mening in de beide taalge-

³⁵ *Parl. Besch., Kamer*, 1918-1919, nr. 424, verslag BEGEREM, p. 11.

³⁶ Het voorstel werd door de Kamer zonder debat aangenomen op 8 oktober 1919 (*Parl. Hand., Kamer*, 1918-1919, p. 1946) en eveneens zonder debat door de Senaat (*Parl. Hand., Senaat*, 1918-1919, p. 867).

³⁷ Voorstel geformuleerd door de h. L. TROCKET.

³⁸ *Parl. Besch., Kamer*, 1920-1921, nr. 248, verslag BEGEREM, p. 3-5; *Parl. Besch., Senaat*, 1920-1921, nr. 286, verslag MAGNETTE, p. 2-4. De debatten omtrent de voorgestelde wijziging waren vrij hevig, waarbij enerzijds een groep voorstander was voor het behoud van een ongewijzigd artikel 104 (TSCHOFFEN, WOESTE en MECHELYNCK) en anderzijds de regering de door de Commissie voorgestelde wijziging verdedigde (zie: *Parl. Hand., Kamer*, 7 juni 1921, p. 1481-1486).

³⁹ Cf. supra nr. 8.

⁴⁰ Stemming Kamer van Volksvertegenwoordigers, 8 juni 1921: 95 stemmen voor, 55 stemmen tegen.

⁴¹ *Parl. Hand., Kamer*, 7 juni 1921, interventie van MECHELYNCK, p. 1482.

⁴² *Ibid.* Aan de genomen beslissing is het besluit van de Commissie door de toenmalige regering met de studie van deze kwestie belast, samengesteld uit de procureur-generaal LECLERCQ, de hh. NERINCKX en VAUTHIER, respectievelijk hoogleraar aan de Universiteit te Leuven en te Brussel, niet vreemd. Die Commissie stelde het behoud van artikel 104 voor met als argument dat het slechts het klein aantal hoven van beroep is dat een zekere eenvormigheid in de rechterlijke beslissingen kan handhaven (zie: Verslag DE SCHRIJVER, Kamer van Volksvertegenwoordigers, Bijzondere Commissie, Documenten, 1952-1953, nr. 693, p. 694).

⁴³ *Parl. Besch., Kamer*, 1952, nr. 611.

⁴⁴ Cf. supra noot 42.

⁴⁵ Cf. supra sub nr. 9.

⁴⁶ Cf. noot 4; zie ook: «Inleidende verklaring bij Besluiten van de B.S.P. en de C.V.P. betreffende de werkzaamheden van de Commissie voor de hervorming van de Instellingen», 26 januari 1965, *Parl. Besch., Kamer*, 1964, nr. 993/1, Bijlage D, p. 63.

⁴⁷ R. VICTOR, «De Brusselse Raad der Orde en de nieuwe hoven van beroep», *R.W.*, 1964-65, 1241.

bieden van ons land, en zij zal een sterke factor zijn tot een betere harmonisering van de Waals-Vlaamse verhoudingen»⁴⁸.

De grondwetgever moest zich uitspreken over een punt dat inmiddels niet alleen een historisch karakter had gekregen, maar dat bovendien een uitgebreide belangstelling genoot.

Andere dan gevestigde politieke en juridische kringen maakten hun visie ter zake kenbaar.

In 1949 stelde professor Spanoghe voor, in een uiteenzetting voor de Vereniging der Vlaamse Studenten⁴⁹, een vierde hof van beroep op te richten in Antwerpen, ter verbetering van de toepassing der taalvoorschriften in gerechtszaken.

Een vrij onbekend ontwerp van Federale Grondwet⁵⁰ stelde vijf hoven van beroep in, waarbij Antwerpen eveneens werd vermeld.

Het «Centrum van onderzoek voor de nationale oplossing van de Maatschappelijke, Politieke en Rechtskundige vraagstukken van de verschillende gewesten van het land»⁵¹ behandelde het voorstel tot inrichting van een reizend beroepshof in de provincies Namen, Limburg, Antwerpen, Oost-Vlaanderen, Henegouwen en Luxemburg. Een voorstel dat niet alleen door de magistratuur maar ook door het Centrum zelf verworpen werd, zowel op grond van de moeilijkheden bij de praktische realisatie als op grond van de zorg voor de eenheid in rechtspraak.

Bij grondwetsbepaling van 11 juli 1970 werd een einde gemaakt aan de voortdurende vraag naar bijkomende hoven van beroep, een eis die met een steeds grotere frequentie en motivering werd gesteld sinds de onafhankelijkheid van onze natie⁵². De belangrijkheid van Antwerpen op economisch, financieel, commercieel en sociaal vlak, heeft, in samenhang met de evolutie van de taalkundige situatie in ons land, het constitutionele kader voor de beroepshoven uiteindelijk doen uitbreiden⁵³.

Welke invloed deze beslissing heeft gehad op het vlak van de rechtsbedeling, zal een overzicht van de eerste vijf jaar van dit hof duidelijk aantonen.

12. Het gewijzigd artikel 104 van de Grondwet kreeg zijn uitwerking in de wet van 26 juni 1974⁵⁴. Laat ons ter wille van de geschiedenis die in de toekomst zou kunnen worden geschreven, U enkele gegevens medelen die nu nog fris in het geheugen liggen maar later zouden kunnen vergeten zijn. De artikelen 6 en 7 van de wet van 26 juni 1974 bepalen de formaliteiten voor de eerste benoemingen tot het ambt van raadshere respectievelijk in het Hof van Beroep te Antwerpen en in het Hof van Beroep te Bergen, en de modaliteiten van eedaflgging.

Ingevolge die bijzondere regeling werden de benoemingen van de magistraten in verschillende stadia gedaan. De be-

noemingsbesluiten kregen alle uitwerking op 31 december 1974.

Zo werden bij K.B. van 14 augustus 1974⁵⁵ achttien raadsheren benoemd die allen reeds hun functie uitoefenden in een hof van beroep, te weten elf te Brussel en zeven te Luik. Bij K.B. van 31 oktober 1974⁵⁶ werden nog zes raadsheren benoemd en evenveel bij K.B. van 18 december 1974⁵⁷. Deze raadsheren waren voorheen werkzaam hetzij in een rechtbank van eerste aanleg (acht), hetzij in een rechtbank van koophandel (drie), en één als ondervoorzitter in een arbeidsrechtbank.

De magistraten van het parket-generaal werden in vier stadia benoemd: bij K.B. van 17 oktober 1974⁵⁸, uitzonderlijk reeds uitwerking hebbend op 1 november 1974, de procureur-generaal; bij K.B. van 5 november 1974⁵⁹ een advocaat-generaal, voorheen verbonden aan het parket bij het Hof van Beroep te Brussel; bij K.B. van 7 november 1974⁶⁰ acht advocaten-generaal, van wie vier afkomstig uit het parket-generaal te Brussel, drie uit het Hof van Beroep te Luik en een uit het parket bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout; bij K.B. van 26 november 1974⁶¹ vijf substituten-procureur-generaal, van wie vier van het parket bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen en een van dezelfde instantie te Brussel.

13. Overeenkomstig artikel 7 van de wet van 26 juni 1974 legden op 31 december 1974 in de voormiddag, de raadsheren de grondwettelijke eed af voor het Hof van Cassatie. Gedurende de namiddagzitting werden de magistraten van het parket-generaal beëdigd en tevens werd op dezelfde en eerste plechtige zitting van het Hof van Beroep te Antwerpen overgegaan tot de verkiezing van de eerste voorzitter en de kamervoorzitters. Ook de hoofdgriffier legde in de plechtige zitting de eed af, de griffiers werden tijdens een bijzondere voorbereidende zitting beëdigd.

14. Er werd geen respijt gelaten, want op 2 januari 1975 begonnen de gewone terechtzittingen waarbij, en wij verheugen ons daarover ten zeerste, de zetel van iedere kamer was samengesteld uit magistraten afkomstig uit Antwerpen en uit Limburg.

Het is ook verheugend vast te stellen dat het hof onmiddellijk een eigen stijl heeft gecreëerd die een waarborg is voor een eigen traditie en voor de onafhankelijkheid waartoe het is geroepen.

Negen volledige kamers kwamen voor in het bijzonder reglement van het hof (K.B. van 16 december 1974)⁶², vijf burgerlijke kamers, de vijfde insgelijks rechtdoende in fiscale zaken, drie volledige correctionele kamers en één kamer die een dag zitting houdt in correctionele zaken en twee dagen als kamer van inbeschuldigingstelling.

De jeugdkamer en het bureau voor rechtsbijstand vervolledigen de activiteiten van het hof.

⁴⁸ *Id.*, o.c., 1254.

⁴⁹ SPANOGHE, in *Handelingen van het Algemeen Vlaams Congres*, Brussel, 17-18 december 1949, p. 169.

⁵⁰ In *Nouvelle Revue Wallonne*, T. 7, nr. 1, 4e trim. 1954.

⁵¹ «Algemeen Verslag aan de Voorzitters der Wetgevende Kamers», *Parl. Besch.*, Kamer, 1951-52, nr. 97, p. 50 e.v.

⁵² De uitvoering van deze nieuwe bepaling in de Grondwet werd overgelaten aan de wetgever, en voorzag in een overgangperiode van twee jaar. De installatie van dit hof geschiedde op 31 december 1974 (Wet van 26 juni 1974, B.S., 6 juli 1974).

⁵³ Zie P. DE STEXHE, o.c., p. 276-277.

⁵⁴ *Belgisch Staatsblad*, 6 juli 1974.

⁵⁵ *Belgisch Staatsblad*, 24 augustus 1974.

⁵⁶ *Belgisch Staatsblad*, 6 november 1974.

⁵⁷ *Belgisch Staatsblad*, 19 december 1974.

⁵⁸ *Belgisch Staatsblad*, 24 oktober 1974.

⁵⁹ *Belgisch Staatsblad*, 9 november 1974.

⁶⁰ *Belgisch Staatsblad*, 29 november 1974.

⁶¹ *Belgisch Staatsblad*, 19 december 1974.

⁶² *Belgisch Staatsblad*, 21 december 1974.

15. Als wij thans spreken over vijf jaar Hof van Beroep te Antwerpen zijn wij ervan overtuigd dat een periode als deze van die eerste vijf jaar, nooit meer zal terugkeren in de geschiedenis van het hof.

De gemiddelde leeftijd van de magistraten van de zetel was op 31 december 1974 tweeënvijftig en een half jaar, en die van de magistraten van het parket vijftig jaar. Dit is beduidend lager dan de gemiddelde leeftijd van een hof dat een lange geschiedenis achter zich heeft. Ter vergelijking: de gemiddelde leeftijd telkens respectievelijk voor zetel en parket van het Hof van Beroep te Brussel was op dezelfde datum eenenzestig en zevenenvijftig jaar, die van Gent eenenzestig en zevenenvijftig jaar, die van Luik zestig en een half jaar en zestig jaar. In het nieuwe opgerichte Hof van Beroep te Bergen was de gemiddelde leeftijd tweeënvijftig en drieënvijftig jaar.

De gunstige voorwaarden van leeftijd en ook van gezondheid, want minder-valide magistraten hebben ter wille van deze situatie van overplaatsing of promotie afgezien, boden dan ook een positieve uitgangspositie voor vergelijkende statistieken met andere hoven van beroep.

Laten wij deze dan even nader bekijken en nagaan of de eerder jeugdige leeftijd een voldoende compensatie vormde voor het feit dat slechts achttien magistraten van de zetel ervaring hadden in een hof van beroep en twaalf, d.i. twee vijfde, die ervaring moesten missen, en het volledige korps vanaf de eerste dag de volle lading moest verwerken.

16. De statistieken die wij hier kunnen vermelden, geven de activiteiten weer van de hoven van beroep van het hele Rijk. Wij danken ze aan de bereidwilligheid van onze ambtgenoten. Om de cijfergegevens niet te verzwaren wordt geen melding gemaakt van de werkzaamheden van de jeugdkamers, noch van het bureau voor rechtsbijstand, noch van de referaten en rekwesten.

Vooraf moet een bemerking worden gemaakt voor het jaar 1975.

Het mag geen verbazing wekken dat de statistieken over het jaar 1975 minder gunstig uitvallen dan die van de volgende jaren. Op 2 januari 1975 was er immers geen sprake van het verlenen van een arrest. De zaken waren slechts een eerste maal vastgesteld, moesten gepleit en in beraad gehouden worden, en slechts daarna konden de arresten worden geveld.

17. Als openbaar ministerie belast met het waken voor de regelmatigheid van de dienst, overeenkomstig de artikelen 140 en 399 van het Gerechtelijk Wetboek, willen wij hulde brengen aan de onverpoosde arbeid zowel van het hof als van het Parket-Generaal.

Zoals elke menselijke instelling heeft het Hof van Beroep te Antwerpen zijn begrenzings en zijn er bij de leden schakeringen wat betreft verstand, ontwikkeling, gezondheid, werkkraft, snelheid van werken en van beslissen. Kritiek is altijd mogelijk en wordt ook geduld. Niemand van ons reageert erop, zelfs als zij onverdiend is. Toch zou het passend zijn dat overal waar over het Hof van Beroep te Antwerpen een oordeel wordt uitgesproken, onze vaste overtuiging zou worden gedeeld dat, nu zoveel over werktijdverkorting wordt gesproken, hier nog altijd veel meer wordt gewerkt dan ten tijde van de 48-uren week, al ligt de verdeling van deze uren soms anders over de dag en de week gespreid.

18. De inspanningen worden steeds zwaarder.

De vaststelling van de kaders van dit hof was gebaseerd op de gegevens, d.w.z. te verwerken zaken en bevolking, van meer dan vijf jaar geleden met nog een afronding naar onder, om de traditionele budgettaire redenen.

Wanneer de statistieken worden vergeleken voorkomende op de hierbijgevoegde tabel «Aantal arresten geveld in de vijf jaar die het tot stand komen van dit hof voorafgingen» ingevolge hoger beroep tegen vonnissen van de rechtbanken die van ons ambtsgebied deel uitmaken en de activiteiten van de laatste vijf jaar, wordt vastgesteld dat het aantal burgerlijke arresten fors is gestegen terwijl de eindbeslissingen in strafzaken, zij het minder, maar toch ook onbetwistbaar, de hoogte zijn ingegaan.

Deze stijging was te verwachten en kan niet anders dan normaal worden genoemd.

Zij geeft diegenen gelijk die geijverd hebben voor de op-richting van het nieuwe hof van beroep.

Zij toont aan dat het beantwoordde aan een nood.

19. «La procédure est certes faite pour les justiciables, cela signifie qu'elle a pour vocation de conduire, dans les meilleurs conditions possibles et dans le respect des principes fondamentaux, au triomphe de la justice dans les relations humaines», zegt Motulsky⁶³.

Hoe frequenter de menselijke relaties worden, hoe meer onrecht zich manifesteert en hoe noodzakelijker het wordt de formele juridische weg te bewandelen⁶⁴, waarin de beroepsinstantie een belangrijke plaats inneemt.

20. Dit hof is door zijn situering in Antwerpen gunstig geplaatst om kennis te hebben van het maatschappelijk leven binnen dit rechtsgebied. Dit betekent een situatieverbetering voor de rechtsonderhorigen, maar ook voor de rechter, zelfs waar hij — veel meer dan vroeger — bekritiseerd wordt, al wordt zijn oordeel nog meer gezocht in rustige tijden⁶⁵, zij het dan soms met de bedoeling dat hij zich zal compromitteren en daardoor nieuwe munitie leveren in de strijd tegen het establishment⁶⁶.

21. De stijging van het aantal zaken is wel onmiskenbaar voor alle hoven van beroep en benadert een vermeerdering van haast veertig percent⁶⁷, wat des te meer het belang benadrukt dat aan de behandeling van de zaak in hoger beroep, in tweede aanleg, wordt gehecht. De stijging is zeker groter te Antwerpen waar het hof voor het grootste deel der bevolking niet langer is verwijderd van die welke op een nieuwe behandeling van hun casus een beroep wensen te doen. Zij hebben bovendien de zekerheid dat zij in de uitoefening van hun recht

⁶³ H. MOTULSKY, «La réforme du Code de procédure civile par le décret du 13 octobre 1965, et les principes directeurs du procès», J.C.P., 1966, 1996.

⁶⁴ F. HEER, geciteerd in M. STORME, «Een procesrecht voor deze tijd», in R.W., 1964-65, 656.

⁶⁵ Zie de statistieken in J. VANHOUTTE en E. LANGERWERF, «Activiteiten van hoven en rechtbanken», T.P.R., 1977, 1 e.v., waaruit duidelijk blijkt dat in oorlogsjaren (1914-18 en 1940-45) het aantal nieuwe zaken in alle hoven en rechtbanken merkkelijk daalt.

⁶⁶ G. E. LANGEMEIJER, «De taak van de rechter», T.P.R., 1973, 313.

⁶⁷ Motie van de Raad der Orde van de Balie te Gent met betrekking tot de achterstand in gerechtszaken, in R.W., 1978-79, 940.

niet zullen worden geconfronteerd met een vreemde taal⁶⁸ en dat zij, meer dan voorheen, zich kunnen laten bijstaan door hun vertrouwde raadsman.

22. De eenheid van rechtsmacht is een ideaal dat overeenstemt met de bezorgdheid om alle rechtvragenden zonder privileges op gelijke voet te plaatsen⁶⁹.

De oprichting van dit hof van beroep brengt geen breuk in deze eenheid, integendeel, de gelijke behandeling der zaken wordt bevorderd doordat een nauwer contact blijft behouden tussen de behandeling in eerste aanleg en die in hoger beroep, die geschiedt in een zelfde maatschappelijke voorkennis, een zelfde omgeving die niet langer vreemd is aan de rechtsonderhorige in wiens belang het hoger beroep door de wet werd ingesteld.

23. In vergelijking met andere hoven kan dit hof neerzien op een vrij regelmatige en bijgehouden behandeling van de aanhangig gemaakte zaken.

De lange duur van de procedure is een vraagstuk dat niet eigen is aan deze tijd. Filips II wees reeds op dit probleem bij de afkondiging van de Ordonnantie van 2 maart 1557 houdende de «Stiel ende Maniere van procederen vander Hooftbancke van Santhoven», waar de behandeling der zaken tot zelfs vijf jaar aansleepte⁷⁰. In 1812 werd door de eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel, baron Beyts, gewezen op een «arriéré immense» in de werkzaamheden van zijn hof⁷¹ en zeer recent nog werd dit probleem behandeld en aan de kaak gesteld op meerdere studiedagen en congressen, o.a. het jaarlijks congres van het Verbond van Belgische Advocaten dat in 1977 te Bergen werd gehouden, op een colloquium op 12 en 13 januari 1979 te Gent op initiatief van het Gentse seminarie voor procesrecht in samenwerking met de meeste andere Belgische rechtsfaculteiten⁷², en op de tweejaarlijkse Algemene Vergadering van de

Vlaamse Juristenvereniging, in samenwerking met het Post-universitair Centrum Limburg, te Diepenbeek op 19 mei 1979⁷³. Meerdere publikaties behandelen ook deze zeer zorgwekkende kwestie⁷⁴. Dat dit echter niet alleen op wettelijke basis kan worden opgelost, niet uitsluitend zijn bestaan vindt in de organisatie van de gerechtelijke procedure, kan voldoende blijken uit het feit dat al deze bemerkingen in min of meer dezelfde bewoordingen terug zijn te vinden in haast iedere aanhef van een hervorming in de gerechtelijke procedure.

24. Alle activiteit van ieder van ons ten spijt, stijgt de achterstand.

Correctioneel bedroeg de achterstand op 1 januari 1975, 203 vastgestelde zaken en 105 zaken voor dagstelling. Op 1 juli 1979 waren er 228 vastgestelde zaken en 887 zaken voor dagstelling. Het aantal ingekomen dossiers vanaf 2 januari 1975 bedraagt 6519 en het aantal eindarresten 6.019.

Veel belangrijker is de achterstand op burgerlijk gebied en in handelszaken, waar op 1 juli 1979 7720 zaken op de algemene rol staan ingeschreven, tegen 5003 op 1 januari 1975, terwijl de vaststellingen der zaken om te pleiten op reeds lange, ja te lange termijn geschieden.

25. De rechtspraak is een aangelegenheid van magistraten en advocaten, maar vooral van partijen. Alle betrokkenen dragen bij tot de versnelde of vertraagde behandeling van de zaak. De aanwas van het bevolkingsaantal en vooral de versnelling van de intermenselijke relaties zijn een eerste oorzaak van de aangroei in de gerechtelijke activiteiten. Bovendien zij opgemerkt dat het aantal zaken niet uitsluitend toenam op deze basis en op grond van de normale aangroei, maar dat de nabijheid van de beroepsinstantie hier mede oorzaak van is. Het aantal in hoger beroep behandelde of te behandelen zaken, afkomstig van een rechtbank in dezelfde stad als het hof of in de nabijheid gevestigd, is veel hoger dan het aantal zaken van een andere rechtbank in het rechtsgebied.

In deze evolutie moet rekening ermee gehouden worden dat alzo het aantal zaken verhoudingsgewijze sneller de hoogte in gaat dan de bevolkingsaangroei. Het aantal magistraten kent een aangroei die merklijk trager verloopt dan het toenemen van de bevolking, een vergelijking die een idee kan geven van de ontwikkeling ter zake doch die zeker niet de beste vergelijking is. Voor het gehele beeld moet nota ervan genomen worden dat, terwijl het stijgingsritme in relatieve cijfers vrijwel gelijk is voor alle hoven en rechtbanken qua aantal zaken, het aantal magistraten in de hoven minder stijgt dan in de rechtbanken van eerste aanleg⁷⁵.

Grosso modo kan men stellen dat in de periode 1841-1970 het aantal magistraten verdrievoudigde, waartegenover staat dat het aantal advocaten in dezelfde tijdsspanne — afgezien van de advocaten-stagiairs — verviervoudigde⁷⁶.

⁷³ «Vergadering van de Vlaamse Juristenvereniging op 19 mei 1979 — De versnelling van de rechtsbedeling», R.W., 1978-79, 2890-2892.

⁷⁴ F. MOREAU, «Over de gerechtelijke vakantie», R.W., 1978-79, 255-256; J. ECKHOÛT, «Injuste Injustice», in *Courier du Litoral*, Oostende, 14 oktober 1977.

Zie eveneens A. SERVAIS, J.T., 1977, 741 e.v.

⁷⁵ Zie J. VANHOUTTE en E. LANGERWERF, o.c.; id., «Juristen, enkele basisstatistieken», T.P.R., 1976, 15-16.

⁷⁶ Id., o.c., p. 17 en 24.

⁶⁸ Het belang van de taal in gerechtszaken kan niet miskend worden. Een verbetering hierin is op de eerste plaats de behandeling van de zaak in de taal van de partijen, en eventueel de toevoeging van een beëdigde tolk.

De wetten op het taalgebruik in gerechtszaken hebben hier reeds bijna vijftig jaar een gunstige invloed laten gelden. Wij kunnen ons alleen maar aansluiten bij de oproep van de procureur-generaal V. VAN HONSTÉ, *Taal, recht en gerecht*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel op 1 september 1978, tot het gebruik van een duidelijke taal in akten, arresten en vonnissen.

⁶⁹ Ch. VAN REEPINGHEN, *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, Brussel 1964, p. 89.

⁷⁰ *Rechten ende Costuymen der Hooft-Bancke van Santhoven*, Antwerpen, 1664 waarin wij lezen: «... der groote ongheregheltheydt ende ongheschicktheydt die inder voorschreven onser Hooftbancke was ende ghebesicht worde aengaende den Processe die aldaer gehanghen hadden ende hanghende waeren soomits den langhen verbaalen ende altrication die daer ghemaectt ende gehouden worden by den practizijnen der partijen dienende als door frivole termijnen ende uytweghen diese voortstellende zijn ende daer by die goede luyden die daer te doene hebben houdende twee, drye, vier, vijf jaeren nae gaende, die daer aen somtijder heure welvaren hanghen ende laten...»

⁷¹ Geciteerd in F. MOREAU, «Over de gerechtelijke vakantie», R.W., 1978-79, 251.

⁷² «De versnelling van het proces. Suggesties en randbedenkingen bij een colloquium te Gent», R.W., 1978-79, 2390-2398.

26. Wij hadden verwacht dat de personeelsformatie vlugger aan de noodwendigheden zou worden aangepast en, zoals werd beloofd, om de drie jaar zou geschieden. De Commissie, belast met de vaststelling van de in zake personeelsformaties der magistraten van hoven en rechtbanken in acht te nemen criteria, heeft haar voorontwerp van verslag aan de minister van Justitie laten geworden.

Laten wij hopen

1° dat het criterium bevolking even goed of meer in aanmerking zal worden genomen dan het criterium vroegere activiteit. Zulks lijkt ons een volkomen normaal democratisch beginsel ;

2° dat in elk geval spoedig een wetgevend initiatief zal leiden tot de zo noodzakelijke aanpassing van de kaders.

In afwachting van deze maatregel wordt eerlang in het Parlement, dat zijn verantwoordelijkheid moet nemen, een wetsontwerp verwacht tot uitbreiding van de bevoegdheid der politierechtbanken en der vredegerichten, wat moet leiden tot ontlasting der hoven van beroep.

Ook de magistratuur wil zich niet onbetuigd laten en wil voorstellen formuleren. «Ik meen dat wij een Staatsmacht vormen», schrijft de h. F. Dumon, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, «en dat het bijgevolg op ons rust de maatregelen te zoeken, voor te stellen en te nemen die noodzakelijk zijn opdat de justitie normaal kan werken en opdat haar onontbeerlijk gezag niet kan worden aangetast door gegronde kritiek. Het zijn niet de minister van Justitie en zijn diensten of medewerkers die initiatieven moeten nemen en wij mogen dus niet zonder meer daarop zitten wachten.»⁷⁷

Op voorstel van de h. eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en van de h. procureur-generaal bij dat Hof werd een commissie opgericht, voorgezeten door de h. Krings, advocaat-generaal in het Hof van Cassatie, — en waarvan mevrouw Alice De Man, raadsheer in dit Hof en de h. Albert Van de Velde, eerste advocaat-generaal deel uitmaken — «en die tot taak heeft» vervolgt de h. Dumon, «voorontwerpen op te stellen van wetteksten die het mogelijk moeten maken de rechtsgang te versnellen en de huidige gerechtelijke achterstand weg te werken. Genoemde commissie heeft op 26 juni ll. gerapporteerd in het bijzijn van de hh. eerste voorzitters van de hoven van beroep en van de arbeidshoven en van de hh. procureurs-generaal.»⁷⁸

Wij verheugen ons in het initiatief dat inhoudt dat wij er niet voor terugschrikken onze verantwoordelijkheid, zowel van zetel als van parket, en zeker onze werkzaamheden te vergroten.

Wat voornamelijk onze goedkeuring wegdraagt is het voorstel tot wijziging van meerdere artikelen van het Gerechtelijk Wetboek, nl. 730, 751-756, 804-805, 1057, 1060-1063, 1066, om de partijen te verplichten in de zaken die meer dan drie jaar oud zijn te concluderen en te pleiten willen zij de schraping voorkomen.

Ondertussen kan dit hof, ondanks een eerder ongunstig beeld voor de vijf hoven van beroep, met tevredenheid neerzien op de verwezenlijking van de taak die werd opgedragen, waar de jaarlijkse en de algemene achterstand niet zo aanzienlijk is als in de andere hoven van dit land.

Het hof geniet hier onmiskenbaar het voordeel van de jeugdigheid van het bestaan enerzijds, en anderzijds — rela-

tief gesproken — van de magistraten die er deel van uitmaken.

Besluit

Vandaag kunnen wij terugblikken op vijf jaren Hof van Beroep te Antwerpen, een eerste lustrum.

Een hof, dat ondanks de korte bestaansduur, een vrij lange geschiedenis heeft, door het enkele feit dat het ontstaan ervan zeer moeizaam is verlopen en op bepaalde ogenblikken zelfs aanleiding is geweest tot polemische discussies, waarbij niet alleen de wetgever en de regering, doch ook de balie en zelfs pressiegroepen het woord namen.

Deze metropool, Antwerpen, heeft gedurende eeuwen aanspraak gemaakt op een zetel van een hoger gerechtshof, aanspraak die vanaf de onafhankelijkheid van België steeds vaker werd verwoord. Slechts bij de laatste grondwetwijziging heeft het volk, bij een twee-derde meerderheid van zijn vertegenwoordigers, deze aanspraak ingewilligd.

Thans kan niet meer ontkend worden dat het Hof van Beroep te Antwerpen een belangrijke positie inneemt in de rechtsbedeling van het land en meer bepaald van het Vlaamse Gewest. Tot tevredenheid van allen mogen wij vaststellen dat de gevaren die steeds werden opgeroepen wanneer de op-richting ter sprake kwam, zich niet gerealiseerd hebben.

In dit hof zijn de magistraten vertrouwd met de leef- en werksituatie in de maatschappij der rechtzoekenden, enerzijds doordat zijzelf binnen de grenzen van hun rechtsgebied gedomicilieerd zijn en anderzijds doordat zij, vanuit hun zetel, een overzicht hebben van het dagelijkse leven van deze hoofdstad, zo in het haastige weg- en luchtverkeer als in de vredige sfeer van de Scheldevaarder en het hart van de oude binnenstad.

De afstand tussen vredegerichten en politierechtbanken, rechtbanken van eerste aanleg, handels- en arbeidsrechtbanken is op alle wijzen tot een minimum beperkt, wat bijdraagt tot de toegankelijkheid van de beroepsinstantie.

De rechtsbeoefening geschiedt doorgaans in de taal van de appellanten en geïntimeerden, dezelfde raadslieden behouden hun dossier, met de kennis der feiten en de vertrouwde methode van dit hof, wat psychologisch van grote waarde is voor hun cliënten, maar ook een vermeerdering meebrengt in het aantal zaken in hoger beroep.

Wij zijn van oordeel dat dit hof in de voorbije vijf jaar reeds bewezen heeft dat het nut van het bestaan ervan niet langer in twijfel kan worden getrokken ; dat in vergelijking met de nationale gegevens op behoorlijke wijze antwoord wordt gegeven op de vraag naar recht en gerechtigheid, die steeds maar aangroeit en waaraan hier binnen redelijke termijnen wordt voldaan.

De aanwezigheid van dit Hof van Beroep draagt bij tot de goede rechtsbedeling. Een goede rechtsbedeling is een bron van gezag, en gezag is vereist voor het algemeen welzijn. Een goede rechtsbedeling vereist de mogelijkheid het recht op hoger beroep te kunnen uitoefenen. De adequate werking van dit hof, maar eveneens de loutere aanwezigheid van een toegankelijke beroepsinstantie dragen hiertoe bij, waaruit niet alleen de rechtzoekenden en het rechtsgebied van het hof, maar heel de natie welzijn kan putten.

⁷⁷ F. DUMON, brief van 5 juli 1979 aan ons ambt.

⁷⁸ *Id.*, o.c.

I. STRAFZAKEN

	JAAR	Antwerpen	Brussel	Gent	Luik	Bergen
Aantal terechtzittingen gedurende het jaar gehouden	1975	509	507	562	380	378
	1976	448	517	551	360	319
	1977	443	461	493	404	302
	1978	478	447	482	339	312
	1979	289	220	433	176	204
Totaal		2167	2152	2521	1669	1515
Zaken waarmede het hof zich heeft moeten inlaten						
A. Zaken bij het Hof aanhangig op 1 januari	1975	203	94	1598	1032	564
	1976	482	148	1638	1219	558
	1977	556	259	1853	1238	437
	1978	537	136	2120	1316	430
	1979	587	654	1972	1522	459
B. Zaken in de loop van het jaar aangebracht	1975	1593	1298	2482	1068	747
	1976	1523	1310	2505	964	584
	1977	1497	1228	2366	1075	616
	1978	1494	1283	2061	959	721
	1979	823	826	1162	438	372
Totaal		6930	4945	10576	4504	3040
C. Zaken opnieuw behandeld op verzet gedaan gedurende het jaar	1975	14	27	41	21	7
	1976	20	16	49	16	12
	1977	25	36	52	15	13
	1978	42	32	61	24	15
	1979	23	34	28	20	6
Totaal		124	145	231	96	53
D. Zaken in de loop van het jaar afgedaan	1975	1166	1258	2433	902	756
	1976	1262	1196	2284	959	715
	1977	1321	1380	2099	1012	627
	1978	1343	1318	2208	777	695
	1979	972	976	1722	492	413
Totaal		6064	6138	10746	4142	3216
E. Zaken beëindigd door voeging of op een andere wijze	1975	162	13	9	-	4
	1976	207	19	6	2	2
	1977	220	7	-	-	9
	1978	143	63	-	-	12
	1979	43	41	4	-	5
Totaal		775	143	19	2	32
F. Verdachten berecht gedurende het jaar	1975	1766	1618	3081	1340	2905
	1976	1709	1656	3208	1710	988
	1977	1964	1782	2607	1621	739
	1978	1768	1897	2782	1286	1419
	1979	1271	1791	1859	873	617
Totaal		8478	8244	13537	6830	6668

G. Zaken nog hangend op	1975	582	148	1638	1219	558
31 december	1976	556	259	1853	1238	437
	1977	537	136	2120	1316	430
	1978	587	70	1972	1522	459
	1979	438	581	1408	1488	419

II. BURGERLIJKE EN HANDELSZAKEN

	JAAR	Antwerpen	Brussel	Gent	Luik	Bergen
Aantal terechtzittingen gedurende het jaar gehouden	1975	554	903	355	405	252
	1976	608	924	356	340	353
	1977	592	883	352	360	391
	1978	593	851	358	354	398
	1979	372	469	232	116	188
Totaal		2719	4030	1653	1575	1582
Zaken waarmede het hof zich heeft moeten inlaten						
A. Zaken bij het hof aanhangig op 1 januari	1975	5003	5157	3226	2986	1421
	1976	5539	5690	3869	3422	1601
	1977	5812	5909	4736	3995	1699
	1978	6491	6328	5628	4534	1867
	1979	7372	6929	6724	5193	2057
B. Zaken gedurende het jaar op de algemiene rol geplaatst	1975	1848	1920	1717	1024	551
	1976	1980	1887	1989	1098	580
	1977	2304	2100	2077	1162	591
	1978	2532	2239	2316	1244	670
	1979	1567	1310	1420	626	386
Totaal		10231	9456	9519	5154	2778
C. Zaken in de loop van het jaar afgedaan (bij arrest-door voeging-schrapping of op andere wijze)	1975	1312	1387	1076	588	371
	1976	1708	1668	1122	525	482
	1977	1643	1681	1185	623	422
	1978	1651	1625	1221	585	470
	1979	1219	1197	1009	468	275
Totaal		7533	7558	5613	2789	2020
D. Nog te berechten zaken op 31 december	1975	5539	5690	3869	3422	1601
	1976	5812	5909	4736	3995	1699
	1977	6491	6328	5628	4534	1867
	1978	7372	6942	6724	5193	2057
	1979	7720	7042	7135	5351	2168

III. FISCALE ZAKEN

	JAAR	Antwerpen	Brussel	Gent	Luik	Bergen
Aantal terechtzittingen gedurende het jaar gehouden	1975	16	86	39	24	16
	1976	37	83	25	20	33
	1977	41	38	40	15	40
	1978	42	36	27	25	37
	1979	24	25	9	14	30
Totaal		160	268	140	98	156

Zaken waarmede het hof zich heeft moeten inlaten

A. Zaken bij het hof aanhangig op 1 januari	1975	184	280	127	81	108
	1976	264	244	115	71	134
	1977	359	307	123	104	183
	1978	430	407	142	170	252
	1979	476	510	231	202	291
B. Zaken in loop van het jaar aangebracht	1975	87	152	52	43	32
	1976	127	205	75	108	67
	1977	121	207	69	136	69
	1978	114	189	80	112	86
	1979	65	79	39	64	28
Totaal		514	832	315	463	282
C. Zaken in loop van het jaar afgedaan (beslissing over de grond, homologatie van een transactie, afstand, voeging)	1975	7	188	64	53	6
	1976	32	142	67	75	18
	1977	50	107	50	70	41
	1978	68	86	30	80	47
	1979	86	69	12	105	27
Totaal		243	592	223	383	139
D. Nog te berechten zaken op 31 december	1975	264	244	115	71	134
	1976	359	307	123	104	183
	1977	430	407	142	170	211
	1978	476	510	192	202	291
	1979	455	520	219	161	292

IV. KAMER VAN INBESCHULDIGINGSTELLING

	JAAR	Antwerpen	Brussel	Gent	Luik	Bergen
Beschikkingen in hoger beroep, verwijzing naar het Hof van Assisen, uitleveringen	1975	476	902	677	422	301
	1976	673	1107	765	413	324
	1977	761	1417	676	447	372
	1978	757	1461	599	429	327
	1979	389	829	301	215	199
Totaal		3056	5716	3018	1926	1523
Herstel in eer en rechten	1975	557	700	851	599	335
	1976	638	761	785	745	518
	1977	631	655	835	735	386
	1978	634	689	798	744	419
	1979	342	344	446	509	267
Totaal		2802	3149	3715	3332	1925

V. Aantal arresten geveld van 1970 tot en met 1974 door de Hoven van Beroep te Brussel en te Luik op hoger beroep tegen de vonnissen uitgesproken door de rechtbank van Antwerpen, Mechelen, Turnhout, Hasselt en Tongeren, thans behorende tot het ressort van het Hof van Beroep te Antwerpen

	JAAR	Antwerpen	Mechelen	Turnhout	Hasselt	Tongeren	Totaal	Gemiddeld
In burgerlijke en handelszaken	1970	449	76	73	134	72	804	
	1971	453	62	73	143	80	811	
	1972	389	51	63	120	75	698	
	1973	418	62	78	96	71	725	
	1974	370	70	83	132	107	762	
Totaal		2079	321	370	625	405	3800	720

In strafzaken	1970	427	90	49	277	215	1058
	1971	455	107	51	224	135	972
	1972	601	124	134	330	155	1344
	1973	576	103	99	316	214	1308
	1974	662	122	92	268	219	1363
Totaal		2721	546	425	1415	938	6045

Arresten geveld in 1975-1976-1977-1978 door het Hof van Beroep te Antwerpen of hoger beroep t/ de vonnissen van bovenvermelde rechtbanken

In burgerlijke en handelszaken	1975	707	133	160	200	113	1313
	1976	915	193	205	231	163	1707
	1977	856	152	177	251	192	1628
	1978	857	157	206	260	155	1635
Totaal		3335	635	748	942	623	6283

In strafzaken	1975	472	127	94	295	178	1166
	1976	579	117	131	216	212	1255
	1977	639	141	109	235	187	1311
	1978	584	178	99	275	192	1328
Totaal		2274	563	433	1021	769	5060

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 12 MAART 1979

Voorzitter : de h. Gerniers

Raadsheer-rapporteur : de h. Châtel

Advocaat-generaal : de h. Tillekaerts

Advocaten : mrs. Fally en De Gryse

Arbeidsongeval — Begrip — Uitvoering van de arbeidsovereenkomst — Ogenblik waarop de getroffene zich onder het gezag van de werkgever bevindt — Einde van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst bij terugkomst thuis.

Het arbeidshof oordeelde dat, in casu, de uitvoering van de arbeidsovereenkomst enkel eindigde bij de terugkomst van de werknemer thuis, en stelde vast dat het ongeval plaats had tijdens het laatste traject huiswaarts op een plaats die normaal tot dit traject behoort, ook al was de uitvoering van de arbeidsovereenkomst op een eerder tijdstip met of zonder reden onderbroken.

Zodoende constateert het arbeidshof in feite dat de getroffene zich op het ogenblik van het ongeval opnieuw onder het gezag van de werkgever bevond.

N.V. D t/ K.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 november 1977 door het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt, gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 7 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en 97 van de Grondwet,

doordat, nadat eiseres betoogd had dat het verkeersongeval, waardoor verweerder op 24 augustus 1972 werd getroffen, zich niet had voorgedaan tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, hierin begrepen de normale duur van het traject om in zijn woning terug te keren, en doen gelden had dat verweerder de reparatie, die hij gelast was te Boorseme te verrichten, om 18 uur had beëindigd, dat het ongeval zich had voorgedaan omstreeks 20 uur 30 te Rik-singen, dat het niet bewezen was dat verweerder, zoals hij beweerde, naar Boorseme was teruggekeerd kort na de beëindiging van zijn werk en daar pas omstreeks 19 uur 30 opnieuw was vertrokken, en evenmin dat hij daarna gedurende een half uur had gestopt in een café te Maasmechelen, het arrest het beroepen vonnis bevestigt, dat beslist had dat het ongeval een arbeidsongeval is en dat een expert had aangesteld om de onderscheiden arbeidsongeschiktheden van verweerder te bepalen, en doordat het arbeidshof, om aldus te beslissen, steunt op de gronden : dat, zoals door de eerste rechter terecht werd geoordeeld, de ongevallen overkomen gedurende de trajecten die verweerder aflegde om bij de klanten de herstellingswerken uit te voeren, ook gedurende het laatste traject dat hij aflegde om huiswaarts te keren, beschouwd kunnen worden als overkomen tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ; dat, nu is aangenomen dat de uitvoering van de arbeidsovereenkomst pas bij de terugkeer thuis eindigde, alleen nog hoeft te worden nagegaan of het ongeval zich niet heeft voorgedaan op een ogenblik dat de getroffene deze uitvoering onderbroken had, aangezien het ten deze geen ongeval op de weg van het werk betreft en niet hoeft te worden onderzocht of de abnormale tijdsomstandigheden een gevolg van overmacht of van wettige reden waren ; dat,

aangezien niet wordt betwist dat het ongeval zich ten deze voordeed tijdens het laatste traject huiswaarts op een plaats die normaal tot dit traject behoorde, het vaststaat dat het ongeval tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst plaatshad, ook al zou het zich hebben voorgedaan buiten de tijdsspanne die normaal aan de opdracht diende te worden besteed ; dat het feit dat de uitvoering van de arbeidsovereenkomst op een vroeger tijdstip met of zonder redenen onderbroken zou zijn en de omstandigheid dat het baanverslag al dan niet op correcte wijze werd ingevuld, ten deze niet relevant zijn ; dat de foutieve uitvoering van de arbeidsovereenkomst de toepassing van de arbeidsongevallenwetgeving niet kan verhinderen ;

terwijl, eerste onderdeel, alleen als overkomen in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en dus als een arbeidsongeval kan worden beschouwd het ongeval waardoor de werknemer wordt getroffen op een ogenblik dat hij aan het effectieve of virtuele gezag van de werkgever is onderworpen ; van dit beginsel niet mag worden afgeweken wanneer de rechter, gelet op de aard van het door een werknemer verrichte werk, als gebeurd in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst kan beschouwen het ongeval waardoor die werknemer wordt getroffen bij het afleggen, niet alleen van de trajecten die hij doet om de opdrachten waarmee hij belast is te vervullen, doch ook van het traject dat hij doet om naar zijn woning terug te keren ; hieruit volgt dat het ongeval overkomen wanneer die werknemer zich begeeft naar de plaats waar hij verblijft houdt, niet als een arbeidsongeval kan worden beschouwd dan op voorwaarde dat hij op dat ogenblik nog onder het gezag van de werkgever staat en dus op voorwaarde dat hij, alvorens dit laatste traject aan te vatten, niet reeds de uitvoering van de arbeidsovereenkomst voor het overblijvende van de dag heeft beëindigd ; door te beslissen dat het onderwerpelijke ongeval een arbeidsongeval is, omdat het zich heeft voorgedaan tijdens het laatste traject dat verweerder deed om naar zijn woonplaats terug te keren, hoewel het arrest niet relevant verklaart het feit dat verweerder de uitvoering van de arbeidsovereenkomst vóór het ongeval had onderbroken, en door aldus te verzuimen na te gaan of hij daarna eventueel die uitvoering had hervat, het arrest het wettelijk begrip van arbeidsongeval miskent (schending van artikel 7 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971) ;

(...)

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat de rechter, die constateert dat een ongeval zich heeft voorgedaan tijdens de uitvoering van de overeenkomst, impliciet vaststelt dat de werknemer zich alsdan onder het gezag van de werkgever bevond ;

Overwegende dat het arbeidshof, om redenen die het aangeeft, oordeelt dat de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, voor verweerder «enkel eindigde bij de terugkomst thuis» en vaststelt, zonder dat het arrest desaan gaande wordt aangevochten, dat deze interpretatie van de overeenkomst door eiseres, assuradeur-arbeidsongevalen, niet wordt betwist ;

Overwegende dat het arrest vervolgens nagaat of het ongeval zich niet had voorgedaan op een ogenblik dat verweerder de uitvoering van de arbeidsovereenkomst had onderbroken ; dat het desaan gaande vaststelt dat, ook al mocht de uitvoering van de arbeidsovereenkomst «op een eerder tijdstip» met of zonder reden onderbroken zijn, het

ongeval plaatshad tijdens deze uitvoering, meer bepaald dat het zich voordeed tijdens het laatste traject huiswaarts op een plaats die normaal tot dit traject behoorde ;

Dat het arbeidshof zodoende in feite constateert dat verweerder zich op het ogenblik van het ongeval opnieuw onder het gezag van de werkgever bevond en aldus geenszins artikel 7 van de Arbeidsongevallenwet schendt ;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen ;

(...)

RAAD VAN STATE

7e KAMER — 26 FEBRUARI 1979

Voorzitter : de h. Adriaens

Staatsraden : de hh. Depondt en Debaedts

Eerste auditeur : de h. L. Similon

O.C.M.W. — Beroepskamer.

De wetgever heeft het O.C.M.W. en in beroep tegen diens beslissing, de beroepskamer, ermee belast in elk individueel geval te oordelen of de voorwaarden voor het ontstaan van het recht op dienstverlening vervuld zijn en in welke mate en op welke manier deze steun moet worden verstrekt.

De beroepskamer is een administratief rechtscollege dat uitspraak doet in betwiste zaken.

Haar beslissingen moeten naar behoren gemotiveerd zijn.

H. t/ O.C.M.W. Dilsen

Arrest nr. 19466

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing van 12 juli 1977 van de beroepskamer van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de provincie Limburg waarbij aan de verzoekende partij «bij wijze van eenmalige geldelijke steun» een bedrag van 12.000 frank wordt toegekend ; dat de bestreden beslissing bij ter post aangetekend schrijven van 19 juli 1977 aan de verzoekende partij is betekend ;

Overwegende dat H., die als alleenstaande een textielwinkel exploiteerde, in 1975 wegens ziekte haar zaak moest sluiten en aldus zonder inkomsten viel ; dat zij in september 1975 de C.O.O. van Dilsen om bijstand verzocht die haar geweigerd werd ; dat een nieuwe vraag in januari 1977 om betaling door de C.O.O. van de maandelijkse huurprijs van 8.000 frank en om haar tussenkomst in het levensonderhoud, op 11 februari 1977 andermaal werd afgewezen ; dat op 6 april 1977 de verzoekende partij het O.C.M.W. van Dilsen om «materiële bijstand» verzocht ; dat na onderzoek door de sociale dienst van het O.C.M.W. die de betaling van de huishuur door het O.C.M.W. en een financiële tussenkomst voor het levensonderhoud voorstelde, de raad voor maatschappelijk welzijn van Dilsen op 21 april 1977 het verzoek afwees op grond van de overweging dat H. «voldoende tijd en gelegenheid heeft gehad om een andere woning of appartement te huren aangepast aan haar toestand en haar middelen — dat zij integendeel zonder reactie, de stilzwijgende vernieuwing van haar huurcon-

tract heeft laten ingaan en klaarblijkelijk geen andere woning wenst» ; dat op beroep van de verzoekende partij de beroepskamer van de O.C.M.W. van de provincie Limburg op 12 juli 1977 de bestreden beslissing nam ;

Overwegende dat luidens artikel 1 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de centra voor maatschappelijk welzijn «elk persoon recht heeft op maatschappelijke dienstverlening» en deze «tot doel heeft een ieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid» ; dat volgens dezelfde wetsbepaling «de openbare centra voor maatschappelijk welzijn ... onder de door deze wet bepaalde voorwaarden, tot opdracht hebben deze dienstverlening te verzekeren» ; dat luidens artikel 57 van dezelfde wet deze dienstverlening «van materiële, sociale, geneeskundige, sociaal-geneeskundige of psychologische aard kan zijn» en dat artikel 60, § 3, van de wet aan het O.C.M.W. voorschrijft «materiële hulp in de meest passende vorm» te verstrekken ; dat aldus, zoals overigens tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet duidelijk werd benadrukt, de wet uitdrukkelijk aan een ieder een recht op dienstverlening toekent die hem in de mogelijkheid moet stellen een leven te leiden dat aan de menselijke waardigheid beantwoordt ; dat dit recht evenwel uiteraard eerst ontstaat wanneer de betrokken persoon in zodanige toestand verkeert dat hij niet over de middelen beschikt om een leven te leiden dat met de waardigheid van zijn menszijn overeenstemt ; dat de wetgever het O.C.M.W. en in beroep tegen diens beslissing, de beroepskamer er mede belast heeft in elk individueel geval te oordelen of de voorwaarden voor het ontstaan van het recht op dienstverlening vervuld zijn en in welke mate en op welke manier deze steun moet worden verstrekt ;

Overwegende dat de verzoekende partij tot staving van haar beroep betoogt «dat zij zich niet akkoord kan bevinden met de genomen beslissing, daar de haar toegekende eenmalige uitkering van 12.000 frank, in geen vergelijk staat met de weigering van de toenmalige C.O.O. te Dilsen tot financiële hulp. Ondergetekende bevond zich door ziekte, gedurende een half jaar, totaal zonder enig inkomen en geraakte daardoor in schulden, waaronder zij thans nog gebukt gaat, en waaruit zij zonder hulp niet uitgeraken kan» ; dat blijkens dit betoog de verzoekende partij de beroepskamer het verwijt maakt geen rekening te hebben gehouden met de omstandigheden van de zaak, onder meer met de schulden die zij had moeten maken en waarvan zij nog de last droeg ;

Overwegende dat de beroepskamer een administratief rechtscollege is dat uitspraak doet in betwiste zaken ; dat haar uitspraken overeenkomstig artikel 97 van de Grondwet met redenen omkleed moeten zijn ; dat zij onder meer de door appellant naar voren gebrachte middelen moet onderzoeken en de redenen moet opgeven waarom zij oordeelt dat deze middelen al dan niet gegrond zijn : dat ter zake de verzoekende partij in haar beroepsakte van 2 mei 1977 de volgende feiten vermeldt die haar recht op steun moesten verantwoorden :

— ingevolge ziekte en verblijf in het ziekenhuis was zij sinds juni 1975 zonder inkomsten — en is zij verplicht geweest haar winkel beneden de werkelijke waarde volledig uit te verkopen ;

— om haar huur en de belastingen te betalen en ook om verder te kunnen leven heeft zij een «particuliere lening» van 100.000 frank aangeaan waarvan zij nog de schuld moet aflossen ;

Overwegende dat de bestreden beslissing van de beroepskamer als volgt is gemotiveerd : «Overwegende dat beroepster ten gevolge van ziekte, sedert juni 1975 haar handel niet meer heeft kunnen uitoefenen in de woning die zij met deze bestemming gehuurd had ; dat zij volgens haar uitleg ter zitting verstrekt, binnen afzienbare tijd naar Nederland zal terugkeren ; dat zij gezien haar precaire financiële toestand in aanmerking komt om een eenmalige financiële hulpverlening van 12.000 frank te genieten» ;

Overwegende dat de beroepskamer in de motivering van haar beslissing slechts ten dele rekening hield met de toestand waarin de verzoekende partij zich bevond ; dat zij onder meer de schuldenlast niet in aanmerking nam hoewel de sociale dienst in zijn verslag van 6 april 1977 het bestaan «van leningen zonder vaste aflossingstermijn» had vastgesteld ; dat de bestreden beslissing derhalve niet naar behoren is gemotiveerd ; dat het middel gegrond is.

Besluit :

Artikel 1. — Vernietigd is de beslissing van 12 juli 1977 van de beroepskamer van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de provincie Limburg waarbij aan H. een eenmalige geldelijke steun van 12.000 frank wordt toegekend.

Artikel 2. — Dit arrest zal in de registers van bovenvermelde beroepskamer van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de provincie Limburg worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

Artikel 3. — De zaak wordt verwezen naar de anders samengestelde beroepskamer van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de provincie Limburg.

Artikel 4. — De kosten komen ten laste van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van Dilsen.

NOOT—De beroepskamers en de maatschappelijke dienstverlening

Het hierboven afgedrukte arrest is het eerste dat gewezen werd naar aanleiding van een betwisting over de uitspraak van een van de beroepskamers die werden ingesteld bij de artikelen 69 tot 74 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Dit arrest biedt thans zekerheid over het karakter van de maatschappelijke dienstverlening en van de beroepskamers.

1. *Aard van de maatschappelijke dienstverlening.* Toen het voorontwerp van wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn voor advies aan de afdeling wetgeving van de Raad van State werd onderworpen, had dit orgaan ernstige vragen nopens het in artikel 1 vermeld «Recht» op maatschappelijke dienstverlening op sociaal, op sociaal-medisch en medisch gebied, dat een ieder in de mogelijkheid moest stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid.

De Raad van State merkte op dat, opdat er van een werkelijk subjectief recht sprake kan zijn, dat recht zeer concreet omschreven diende te worden ten einde de eerbiediging ervan zo nodig voor een rechter te kunnen afdwingen. Hij gaf wel toe dat in een aantal artikelen van het ontwerp de

inhoud van de maatschappelijke dienstverlening werd omschreven en in bepaalde gevallen zelfs op een zo voldoende nauwkeurige wijze dat men van een volwaardig subjectief recht zou kunnen spreken, maar de meeste bepalingen over de inhoud van de maatschappelijke dienstverlening waren, volgens de Raad van State, in zo vage en algemene termen gesteld dat zij onmogelijk als de omschrijving van subjectieve rechten konden gelden (*Parl. St., Senaat, 1974-75, nr. 581/1, p. 86*).

De bedenkingen van de Raad van State vormden het voorwerp van een ernstig onderzoek in de commissie van de Senaat. Zeer duidelijk werd door de commissie gesteld dat naar haar mening moest worden geopteerd voor een afdwingbaar recht op dienstverlening. De minister ging met die gedachte akkoord.

Het kon dus niet meer betwijfeld worden dat de wetgever een werkelijk subjectief recht op maatschappelijke dienstverlening gewild heeft.

2. *Aard van de beroepskamers.* Bij de uitvoering van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn heeft de regering rekening gehouden met de vermelde wil van de wetgever.

In het wetsontwerp kwam de aard van de op te richten beroepskamers niet duidelijk tot uiting. In het wetsontwerp werd niet gesproken over de mogelijkheid van beroep, maar wel over een mogelijke herziening. Ofschoon de minister pleitte voor het behoud van de term herziening, omdat de taak van de Provinciale Beroepskamer erin bestaat het dossier aan een volledig nieuw onderzoek te onderwerpen, werd toch de term beroep gekozen omdat de commissie meende dat de in eerste instantie genomen beslissing aangevochten kon worden bij een daarvan volledig onafhankelijk administratief rechtscollege (*Parl. St., Senaat, 1974-75, nr. 581/2, p. 126*).

Uit de inhoud zelf van het K.B. van 9 maart 1977 inzake de beroepskamers opgericht door de organieke wet van 8 juli 1976 (*B.S., 25 maart 1977*) blijkt duidelijk dat zij het karakter hebben van administratieve rechtscolleges. Men raadplege daartoe de voorschriften in verband met de rechtspleging zoals zij omschreven is in de artikelen 10 tot 26. Het beroep wordt ingesteld bij een gemotiveerd verzoekschrift; de behandeling vindt contradictoir plaats en de partijen kunnen zich laten bijstaan; de beslissingen zijn, op straffe van nietigheid, met redenen omkleed; bij vernietiging door de Raad van State van een beslissing van de beroepskamer wordt de zaak verwezen naar de anders samengestelde kamer.

3. *Ten gronde.* Met zijn arrest heeft de Raad van State beklemtoond dat de beroepskamers moeten waken voor een nauwgezette motivering, terwijl het auditoraat van oordeel was dat de beroepskamer op zelfstandige wijze uitspraak doet over de feitelijke omstandigheden van de zaak en dus onder meer over het bestaan en de omvang van de behoefte aan dienstverlening.

W. Lambrechts

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER — 22 MEI 1979

Voorzitter : de h. Meers

Raadsheren : de hh. Janssens (rapporteur) en van Gelder
Substituut-procureur-generaal : de h. Vandeplas

Advocaten : mrs. Loos loco Clinck en Dumez

Inkomstenbelastingen — Vermoedens — Toepassing van art. 247 W.I.B.

De bij artikel 247 W.I.B. bedoelde tekenen en indiciën mogen zelf niet op eenvoudige vermoedens steunen. Aangezien ze bestemd zijn om vermoedens te vormen, veronderstellen ze noodzakelijkerwijs het voorafgaand bewijs van concrete feiten en elementen — zoals betaling van een hoge huishuur, weeldeuitgaven, een bepaalde levenswijze, e.d. — wijzend op een hogere goedgeheid dan de aangegeven inkomsten mogelijk maken.

C. t/ Belgische Staat

Overwegende dat de aanslag geschiedde met toepassing van art. 256 W.I.B. (ontstentenis van aangifte) en van art. 247 W.I.B. (tekenen en indiciën, namelijk «op basis van de noodwendigheden om in het levensonderhoud te voorzien»);

Overwegende dat de bestreden beslissing t.a.v. de niet-aangifte het motief van appellante van de verandering van woonplaats verwerpt en t.a.v. de betwisting ten gronde onderstreept dat appellante wel een boek voorbrengt aanduidend de ontvangsten van 1 januari 1972 tot 22 september 1972 (totaal 237.440 fr.) doch geen winstberekening noch bewijsstukken betreffende de aankoop van grondstoffen of betreffende gedane bedrijfsuitgaven zodat zij het bewijs (bedoeld in de artikelen 247 en 257 W.I.B.) niet levert;

Overwegende dat appellante, tot staving van haar voorziening, t.a.v. de niet-aangifte verandering van woonplaats en ziekte inroept en t.a.v. de grond van de betwisting beweert dat de op 22 maart 1976 ter griffie neergelegde stukken (kasdagboek, kostenboek en facturen) aantonen dat de onkosten van de wasserette-exploitatie hoger lagen dan de winsten zodat zij geen belasting verschuldigd was;

Overwegende dat appellante niet betwist geen aangifte te hebben gedaan voor het aanslagjaar 1973;

Overwegende dat verandering van woonplaats de belastingplichtige niet ontslaat van de verplichting opgelegd in art. 212 W.I.B.; dat appellante niet aantoonde dat zij in die mate door ziekte was aangetast dat zij door overmacht verhinderd was tijdig aangifte te doen;

Overwegende dat derhalve de administratie principieel terecht, overeenkomstig art. 256 W.I.B., ambtshalve de aanslag ten laste van appellante heeft gevestigd;

Overwegende dat aldus de administratie bij «bericht van aanslag van ambtswege» van 8 januari 1974 aan appellante meedeelde dat haar inkomsten werden vastgesteld «naar tekenen en indiciën, met toepassing van art. 247 W.I.B., op basis van de noodwendigheden om in uw levensonderhoud te voorzien» op 180.000 fr.; dat een forfaitaire aftrek geschiedde (14.250 fr.) zodat het netto totaal te belasten inkomen bepaald werd op 165.750 fr.;

Overwegende dat door de hoofdcontroleur in voormeld bericht van aanslag van ambtswege noch de kosten voor levensonderhoud, noch de huishuur, noch de verdere uitgaven nader worden gespecificeerd of geraamd zodat het niet mogelijk is na te gaan of deze elementen redelijkerwijze globaal op het door de taxatieambtenaar voorgelegde bedrag van 180.000 fr. kunnen worden bepaald ;

Overwegende dat de bij art. 247 W.I.B. bedoelde tekenen en indicïen zelf niet op eenvoudige vermoedens mogen steunen, maar, aangezien zij bestemd zijn om vermoedens te vormen, noodzakelijk het voorafgaand bewijs veronderstellen van concrete feiten en elementen — zoals betaling van een hoge huishuur, weeldeuitgaven, een bepaalde levenswijze ... — wijzend op een hogere goeioheid ;

Overwegende dat in casu geen voorafgaand bewijs van concrete feiten en elementen, zoals hierboven aangehaald, voorhanden is en dat derhalve de bepaling van de in het aanslagjaar 1973 behaalde inkomsten op 180.000 fr. uitsluitend blijkt gebaseerd te zijn op het enkele feit dat appellante tijdens het jaar 1972 geleefd heeft ; dat het echter duidelijk is dat voormeld feit op zichzelf niet beantwoordt aan de notie «tekenen en indicïen» in de zin van art. 247 W.I.B. en dat nog minder dit feit op zichzelf impliceert dat appellante in het jaar 1972 voor haar levensonderhoud noodzakelijk moet hebben beschikt over de door de taxatieambtenaar bepaalde inkomsten ;

Overwegende dat voormelde beschouwingen reeds volstaan om te besluiten dat de betwiste aanslag niet gebaseerd is op wettelijke gronden ;

Overwegende dat hieraan kan worden toegevoegd dat het ontbreken van een wettelijke grondslag in casu niet wordt goedge maakt door het feit dat na de aanslag en in de bestreden beslissing de door appellante voorgebrachte boekhouding wordt verworpen als niet bewijskrachtig ; dat in elk geval de administratie — blijkbaar niet betwistend dat de wasserij-exploitatie van appellante slechts geduurd heeft van 1 december 1971 tot 22 september 1972 en dat een geding gevoerd werd (en/of wordt) tussen appellante en de eigenaar wegens de erbarmelijke staat van de overgenomen uitrusting — over een aantal concrete elementen beschikte of kon beschikken om een rechtsgeldige aanslag te vestigen bijvoorbeeld met toepassing van art. 248 W.I.B. (t.a.v. de inkomsten van de wasserij) en rekening houdend met de door appellante bewezen (voorgebrachte facturen) uitgaven en onkosten ;

Overwegende dat de bestreden beslissing de door de administratie op ongeldige wijze — — zoals supra aange toond — gevestigde aanslag (met toepassing van art. 247 W.I.B.) ten onrechte bevestigt en derhalve dient te worden vernietigd ;

Om die redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak ;

Gehoord, in openbare zitting, het verslag van de heer raadsheer L. Janssens en het deels eensluidend advies van de heer substituut-procureur-generaal A. Vandeplas ;

Ontvangt de voorziening en verklaart ze gegrond ;

Vernietigt de bestreden beslissing evenals de betwiste aanslag ;

NOOT—Over het onderscheid tussen een loutere veronderstelling en een vermoeden, zie Hof Antwerpen, 7 september 1978, R.W., 1978-79, 727.

Over de tekenen en indicïen afgeleid uit de vaststelling dat de belastingplichtige in leven is gebleven en bijgevolg over een minimaal levensonderhoud heeft beschikt, zie Hof Antwerpen, 2 mei 1978, R.W., 1978-79, 1048.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e KAMER — 14 MAART 1978

Voorzitter : de h. Vroomans

Raadsheren : de hh. Acheroy en Kebers

Openbaar ministerie : de h. Geyskens

Advocaten : mrs. Vanistendael en De Croo-Desguin

Echtscheiding — Op grond van feitelijke scheiding — Vermoeden van art. 306 B.W. — Gerechtskosten.

Het vermoeden van art. 306 B.W., volgens hetwelk o.m. voor de toepassing van art. 301 B.W. de eisende echtgenoot geacht wordt de echtgenoot te zijn tegen wie de echtscheiding is uitgesproken, wordt niet weerlegd als de eisende echtgenoot, ten deze de man, zich ten aanzien van de schuld voor de feitelijke scheiding tot beweringen beperkt, terwijl overigens blijkt dat de vrouw reeds een loondelegatie had verkregen, waaruit volgt dat slechts enkele weken na het tot stand komen van de feitelijke scheiding al door een rechter werd geoordeeld dat die scheiding niet aan de vrouw te wijten was.

Ter zake komt het als billijk voor de man in de kosten te verwijzen, aangezien de vrouw de echtgenoot is aan wie de echtscheiding door de ander wordt opgedrongen.

I. t/ B.

Overwegende dat de eerste rechter de echtscheiding tussen partijen toegelaten heeft op grond van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek ; dat hij I. Julia — die de oorspronkelijke verweerster was — haar tegeneis strekkende tot het betalen van een onderhoudsgeld op grond van de artikelen 301 en 306 van het Burgerlijk Wetboek ontzegt heeft ; dat bovendien de rechtbank verweerster tot de kosten van het geding veroordeeld heeft ;

I. Wat betreft de hoofdvordering

Overwegende dat terecht de rechtbank geoordeeld heeft dat de vordering tot echtscheiding door B. Antoine op 17 april 1975 ingesteld, gegrond is ; dat inderdaad de voorwaarden bij artikel 232, 1e lid, van het Burgerlijk Wetboek ten deze verenigd zijn : de echtgenoten leven op ononderbroken wijze gescheiden sedert 4 mei 1955, de duurzame ontwrichting van het huwelijk blijkt uit alle omstandigheden van de zaak en de twee gemeenschappelijke kinderen zijn thans meerderjarig ;

Overwegende dat trouwens appellante in haar laatste conclusie het hof verzoekt haar akte te verlenen dat zij de oplossing van het geding aan de wijsheid van het hof overlaat ;

Overwegende dat het past het vonnis desaangaande te bevestigen, met deze precisering dat de echtscheiding toegelaten wordt op grond van het eerste lid van artikel 232 ;

II. Wat betreft de tegenvordering van de vrouw

Overwegende dat appellante de eerste rechter ten grieve duidt dat hij haar eis tot onderhoudsgeld heeft afgewezen hoewel de feitelijke scheiding te wijten is aan de fouten van eiser ;

Overwegende dat de man de «eisende echtgenoot» is in de onderhavige zaak ; dat hij luidens artikel 306 van het Burgerlijk Wetboek geacht wordt de echtgenoot te zijn tegen wie de echtscheiding is uitgesproken, onder meer voor de toepassing van artikel 301 (uitkering na echtscheiding) ;

Overwegende niettemin dat bedoeld wettelijk vermoeden weerlegd kan worden «indien de eisende echtgenoot het bewijs levert dat de feitelijke scheiding te wijten is aan de fouten en tekortkomingen van de andere echtgenoot» ;

Overwegende dat in weerwil van de overwegingen van de eerste rechter, de man zulks niet bewijst ; dat hij zich ertoe beperkt te beweren, zonder er op enige wijze het bewijs van te leveren, dat in april 1955, toen de man in een ziekenhuis verbleef, de vrouw de echtelijke woonplaats samen met de beide gemeenschappelijke kinderen, toen respectievelijk 7 en 3 jaar, verlaten heeft en alle meubelen weggenomen heeft ; dat de vrouw deze versie der feiten helemaal betwist en staande houdt dat haar vertrek plaats heeft gehad na de terugkomst van de man uit het ziekenhuis, en dat haar houding gemotiveerd was door het feit dat zij geslagen werd door haar man die haar bovendien voor het huishouden geen geld gaf ;

Overwegende dat geen van beide partijen hun beweringen met bewijsstukken of getuigenissen staven ;

Dat uit de debatten blijkt dat reeds op 6 mei 1955, I. Julia van de vrederechter van het tweede kanton Schaarbeek een vonnis verkreeg dat haar machtigde om, met uitsluiting van haar echtgenoot, een maandelijks bedrag van 3.500 frank op zijn wedde rechtstreeks in ontvangst te nemen ;

Overwegende dat deze loondelegatie door de vrouw verkregen was op grond van het toenmalige artikel 214b van het Burgerlijk Wetboek ; dat deze wetsbepaling in 1958 artikel 218, 2e lid, is geworden ; dat het Hof van Cassatie meermaals erop gewezen heeft dat, in geval van feitelijke scheiding, het door het tweede lid van artikel 218 toegekend voordeel alleen ingeroepen mag worden tegen de echtgenoot aan wiens schuld de scheiding en het voortduren ervan te wijten zijn (Cass., 4 november 1960, R.W., 1961-62, 831) ;

Overwegende dat hieruit ter zake volgt dat, slechts enkele weken na de scheiding van partijen, al door een rechter geoordeeld werd dat deze scheiding niet aan de vrouw te wijten was ;

Overwegende dat geïntimeerde het wettelijk schuldvermoeden dat op hem rust niet heeft kunnen ontkrachten ;

Overwegende dat er bijgevolg aanleiding toe bestaat de beslissing van de eerste rechter te wijzigen in zoverre hij I. Julia haar tegeneis tot onderhoudsgeld ontzegt heeft ;

Overwegende dat niettemin bepaald dient te worden dat de door de vrouw op grond van artikel 301 gevorderde uitkering, slechts vanaf de ontbinding van het huwelijk een aanvang kan nemen, d.w.z. op de dag dat dit arrest op de

registers van de burgerlijke stand overgeschreven zal worden ; dat de vordering van appellante derhalve in ieder geval ongegrond is in zoverre zij een onderhoudsgeld vordert «vanaf de dag van de instelling van de vordering tot echtscheiding» ;

Overwegende dat, om het bedrag van het gevorderde pensioen te bepalen, het past onder meer met de volgende elementen rekening te houden :

1. Bij vonnis van 26 januari 1968 heeft de vrederechter van het tweede kanton Schaarbeek het akkoord van partijen bekrachtigd naar hetwelk de man een maandelijks steungeld van 1.000 frank zal storten. Sedertdien heeft de vrouw de vermeerdering van dit karig bedrag niet gevraagd, tenzij in haar voor de eerste rechter neergelegde conclusie waarbij zij een geïndexeerd onderhoudsgeld van minstens 4.400 fr. per maand vorderde.

2. Appellante verkeert in een behoeftige toestand. Zij is thans 50 jaar oud ; er wordt geen bewijs geleverd dat zij ooit een bezoldigd werk uitgeoefend heeft, wat zij niet kon wegens haar slechte gezondheidstoestand. Ze betaalt 2.060 fr. als maandelijks huishuur. Ze legt een onvermogensattest over waaruit blijkt dat ze geen belastbaar inkomen heeft. Ze beweert geholpen te worden door haar twee meerderjarige zonen die met haar inwonen en die beiden een winstgevende activiteit hebben.

3. Geïntimeerde, die 53 jaar oud is, beweert geen ander inkomen te hebben dan, sedert april 1975 een pensioen van het gemeentebestuur Schaarbeek, welk pensioen in september 1975 netto 11.042 fr. per maand beliep. Vanaf april 1975 tot 31 december 1976 werd geïntimeerde nog in dienst van de N.V. GB-Inno-BM tewerkgesteld. Hij gaf in deze firma zijn opzegging op grond van zijn beweerde arbeidsongeschiktheid. Hij bewoont, met een andere vrouw — die als bediende werkt — een woning van «Le Foyer Schaerbeekois» waarvoor hij 3.000 fr. per maand betaalt.

Overwegende dat geïntimeerde tevergeefs gewag maakt van het feit dat appellante in haar bestaan kan voorzien dank zij de vrijwillige bijstand van beide kinderen ; dat de onderhoudsverplichting tussen de gewezen echtgenoten na echtscheiding primeert op alle andere verplichtingen van andere mogelijke schuldenaars van onderhoudsgeld (zie R.P.D.B., V° Divorce et séparation de corps, nr. 198) ;

Overwegende dat appellante niet bewijst dat de inkomsten van geïntimeerde hoger zijn dan het bedrag van zijn pensioen, dat, ten huidige dage, meer dan 12.000 fr. per maand bedraagt ;

Overwegende dat het billijk voorkomt, rekening houdend met de respectievelijke lasten en inkomsten van beide partijen en met de behoeften en mogelijkheden van de vrouw, de uitkering na echtscheiding van appellante op een geïndexeerd bedrag van 3.000 fr. per maand te bepalen ; dat zulk bedrag haar in staat kan stellen in haar bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven ;

III. Wat betreft de proceskosten

Overwegende dat artikel 1286bis van het Gerechtelijk Wetboek stelt dat, met toepassing van artikel 1017, in geval van echtscheiding op grond van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek, de rechter de eisende partij in de kosten kan verwijzen ;

Overwegende dat het ter zake als billijk voorkomt appellante, oorspronkelijke verweerster, het voordeel van

deze wetsbepaling toe te kennen, aangezien zij de echtgenoot is aan wie de echtscheiding door de ander opgedrongen wordt ;

Dat de eerste rechter ten onrechte het tegendeel geoordeeld heeft, onder het verkeerde voorwendsel dat «verweerster volledig in gebreke blijft het bewijs te leveren dat de feitelijke scheiding te wijten is aan de fouten van eiser ; dat de aangevochten beschikking van het bestreden vonnis dienaangaande dient te worden gewijzigd ;

Overwegende dat het eveneens past de kosten van beroep ten laste van geïntimeerde te leggen, nu het hoger beroep in het merendeel gegrond is ;

(...)

NOOT—De kosten van het geding tot echtscheiding op grond van feitelijke scheiding der echtgenoten

1. Artikel 1286bis Ger. W. : uitzondering op artikel 1017 Ger. W. — Wanneer de echtscheiding wordt toegestaan op grond van feitelijke scheiding, kan de rechtbank de eisende partij verwijzen in de kosten (artikel 1286bis Ger. W.). Tijdens de parlementaire voorbereiding van de echtscheidingswet van 1 juli 1974 werd dit artikel als volgt toegelicht : «Dank zij dit nieuwe artikel zal het de rechter mogelijk zijn, rekening houdend met alle aspecten van de zaak, gelijk welke van beide partijen in het geheel of een gedeelte van de kosten te verwijzen¹.»

Dit specifieke artikel 1286bis Ger. W. geldt uitsluitend voor de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding ; voor de echtscheiding op grond van fout (artt. 229 en 231 B.W.) geldt het gewone recht, namelijk artikel 1017 Ger. W.²

De invoeging van het specifieke artikel 1286bis Ger. W. was noodzakelijk. De rechtspraak betreffende de toepassing van het algemene artikel 1017 Ger. W. op de echtscheiding op grond van fout (art. 229 en 231 B.W.) kan niet toegepast worden op de regeling van de kosten van de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding. Dit vloeit voort uit de verschillende aard of filosofie van enerzijds de echtscheiding op grond van fout en anderzijds de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding. De echtscheiding op grond van fout wordt toegestaan tegen een echtgenoot. Deze echtscheidingswijze berust op het principe van de echtscheiding als sanctie tegen een schuldige echtgenoot («divorce-sanction»). Daarentegen kan de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding niet toegestaan worden tegen de verweerder³. Het schuld criterium komt niet in aanmerking bij de grond van de echtscheiding op basis van artikel 232 B.W. Deze echtscheidingswijze berust op het principe van de echtscheiding als oplossing voor een ontworcht huwelijk («divorce-faillite» en/of «divorce-remède»).

2. Grondslag van artikel 1286bis Ger. W. : de billijkheid — Het laat geen twijfel dat artikel 1286bis Ger. W., in tegenstelling met artikel 306 B.W., niet beheerst wordt door de

schuldvraag : de grondslag van artikel 1286bis Ger. W. is de billijkheid⁴. Dit vloeit voort uit de tekst van de wet (zie de term «kan») en uit het voormelde uittreksel uit de parlementaire stukken. Dit volgt ook uit het feit dat artikel 1286bis Ger. W. geldt, niet alleen bij echtscheiding op grond van «gewone» feitelijke scheiding (artikel 232, lid 1, B.W.), maar ook bij echtscheiding op grond van een feitelijke scheiding die het gevolg is van de krankzinnigheid of erge geestesstoornis van een echtgenoot (artikel 232, lid 2, B.W.). Trouwens, bij echtscheiding op grond van artikel 232, lid 1, B.W. heeft, wettelijk, het schuld criterium slechts een beperkte draagwijdte (zie artikel 306 B.W. en artikel 12 van de echtscheidingswet van 1 juli 1974). De wettelijke regeling van de beperkte draagwijdte van het schuld criterium mag niet uitgebreid worden tot gevolgen van de echtscheiding die de wetgever door het schuld criterium niet heeft laten beheersen. Het wettelijk vermoeden van schuld ten laste van de eiser in een procedure tot echtscheiding op grond van artikel 232, lid 1, B.W. is dus niet toepasselijk op de regeling van de kosten van het geding⁵.

3. Voorbeelden van relevante omstandigheden. — Hierboven werd gesteld dat het schuldvermoeden ten laste van de eiser (artikel 306 B.W.) niet in aanmerking komt bij de toepassing van artikel 1286bis Ger. W. Dit sluit echter niet uit dat de rechter rekening mag houden met de respectieve schuld van de echtgenoten⁶, doch deze feiten moeten dan bewezen worden en het wettelijk vermoeden van artikel 306 B.W. kan niet als rechtsgeldig bewijsmiddel aangenomen worden.

Een andere relevante omstandigheid is het feit dat de eiser de echtscheiding (op grond van feitelijke scheiding) opdringt⁷ in voorkomend geval aan een echtgenoot aan wie geen fout of tekortkoming verweten kan worden. Dit lijkt ons een bijzonder belangrijke omstandigheid in geval van echtscheiding op grond van artikel 232, lid 2, B.W.

Andere elementen zijn : het respectieve vermogen van

⁴ C. DE BUSSCHERE, *De feitelijke scheiding der echtgenoten*, Gent-Leuven, 1978, 313 ; J.L. RENCHON, «A propos de l'article 232 nouveau du Code civil», *J.T.*, 1977, 97 ; Hof Brussel, 21 december 1977, *R.W.*, 1978-79, 1712 : «... dat de billijkheid die ten grondslag aan artikel 1286bis ligt ... eist dat ter zake de kosten van de rechtspleging in eerste aanleg gecompenseerd worden tussen partijen, en dit ondanks het feit dat de vrouw geacht wordt de echtgenoot te zijn tegen wie de echtscheiding is uitgesproken.»

⁵ Vgl. evenwel J. DE GAVRE, «Le divorce et la séparation de corps», *T.P.R.*, 1975, 235 : «Ici encore, la présomption de faute réapparaît puisque l'article 1286bis nouveau du C.J. ... dispose qu'en cas de divorce admis sur base de l'article 232, le juge peut condamner la partie demanderesse aux dépens.» G. DE LEVAL, «Droit judiciaire privé et divorce pour cause déterminée», *Ann.Fac.Dr.Liege*, 1977, 346, nr. 43 : de auteur vraagt zich af of artikel 1286bis Ger. W. een uitzondering is op het schuldloos karakter van de echtscheiding ; M.F. LAMPE-FRANZEN, noot, *R.T.D.F.*, 1978, 368-369 ; Rb. Brussel, 5 mei 1976, *R.W.*, 1976-77, 1332 : «Overwegende dat op grond van de artt. 306 van het Burgerlijk Wetboek en 1286bis van het Gerechtelijk Wetboek de kosten ten laste dienen gelegd te worden van de eisende partij.»

⁶ DE BUSSCHERE, *o.c.*, l.c. ; RENCHON, *o.c.*, l.c., met verwijzing naar het Franse recht.

⁷ Aldus het hierboven gepubliceerde arrest : Hof Brussel, 14 maart 1978 ; zo ook : Hof Brussel, 1 juni 1976, l.c. ; DE BUSSCHERE, *o.c.*, l.c., met verwijzing naar het Franse recht.

¹ Eerste verslag Rombaut, *Parl. Besch.*, Kamer, 1970-71, 20 oktober 1970, nr. 38, blz. 15.

² Zie *R.P.D.B.*, V° Divorce et séparation de corps, nr. 367 ; R.H. SCHOENFELD en E. POITEVIN, *Le droit et les problèmes conjugaux*, Brussel, 1971, blz. 104.

³ Hof Brussel, 1 juni 1976, *R.W.*, 1978-79, 150, *J.T.*, 1977, 153, *R.N.B.*, 1977, 24 ; anders : Rb. Brussel, 15 februari 1977, *R.N.B.*, 1977, 419.

de echtgenoten⁸, de houding van echtgenoten in vroegere echtscheidingsprocedures⁹. Er werd reeds rekening gehouden met een brief waarin een echtgenoot aan zijn medeëchtgenoot schreef dat hij alle kosten van de echtscheiding zou betalen; in het concrete geval ging de brief uit van de «onschuldige» echtgenoot¹⁰.

Een rechtbank legde de kosten van de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding (artikel 232, lid 1, B.W.) ten laste van de beide echtgenoten omdat naar haar oordeel deze oplossing billijk is en strookt met de geest van de echtscheidingswet van 1 juli 1974, zijnde de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding als een oplossing voor een duurzaam ontwricht huwelijk¹¹.

4. *Addenda.* — 1) Artikel 1286bis Ger. W. heeft slechts betrekking op de kosten van de vordering tot echtscheiding op grond van feitelijke scheiding, en kan niet uitgebreid worden tot de kosten van de tegenvordering tot echtscheiding op grond van bepaalde feiten¹².

2) Wanneer een tegenvordering tot echtscheiding op grond van bepaalde feiten aanhangig is, kan de rechtbank die de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding toestaat, onmiddellijk beslissen ter zake van de kosten van de hoofdvordering, en is er geen aanleiding om de uitspraak over deze aangelegenheid uit te stellen; over de kosten van de tegenvordering zal geoordeeld worden overeenkomstig artikel 1017 Ger. W.¹³.

3) Uit het feit dat de rechtbank de kosten van het geding ten laste van beide echtgenoten heeft gelegd, kan niet besloten worden dat de rechtbank uitspraak heeft gedaan en stelling heeft genomen ten aanzien van de schuldvraag zoals geregeld in artikel 306 B.W.¹⁴.

Carl De Busschere

⁸ RENCHON, o.c., l.c.

⁹ RENCHON, o.c., l.c.

¹⁰ Hof Brussel, 20 september 1978, R.W., 1978-79, 1379.

¹¹ Rb. Luik, 23 maart 1978, J.L., 1978-79, 44, met noot van G. DE LEVAL.

¹² DE LEVAL, J.L., 1978-79, 44.

¹³ Rb. Luik, 23 maart 1978, l.c.

¹⁴ Rb. Luik, 27 februari 1979, J.L., 1978-79, 236.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE GENT

10e KAMER — 3 MEI 1978

Voorzitter : de h. Verhaegen

Openbaar ministerie : de h. Du Four

Advocaat : mr. De Kock

Vreemdeling — Onwettig verblijf — Inschrijving in bevolkingsregisters.

De inschrijving van een vreemdeling in de registers van het gemeentebestuur van zijn verblijfplaats, voorgeschreven door art. 15 van het K.B. van 21 december 1965 betreffende de voorwaarden waaronder vreemdelingen België

mogen binnenkomen, heeft geen enkele invloed op de wetigheid van het verblijf. Het is slechts een administratieve controlemaatregel, die aanleiding kan geven tot het betekenen van een uitnodiging om het land te verlaten, betekend door de administratieve overheid omdat de vreemdeling de verplichtingen die zijn verblijf meebrengt, niet naleeft, maar het verzuim van inschrijving kan geen aanleiding tot strafvervolgning opleveren.

E. e.a.

Aan de beklaagden wordt ten laste gelegd dat zij met overtreding van de artikelen 12, 1^o, en 13 van de wet van 28 maart 1952 op de vreemdelingenpolitie als vreemdeling zonder de vereiste toelating in het Rijk zijn binnengekomen of er hebben verbleven of er zich zonder de vereiste vergunning hebben gevestigd.

Uit de gegevens van het vooronderzoek is gebleken dat ieder van de elf beklaagden in het bezit was van een geldig nationaal paspoort. Ingevolge de voorschriften van het K.B. van 21 december 1965 betreffende de voorwaarden waaronder vreemdelingen België mogen binnenkomen, er verblijven en er zich vestigen, met zijn bijlage, waren ze allen vrijgesteld van inkomstvisa. Geen enkel van de beklaagden is derhalve op onwettelijke wijze België binnengekomen.

Marie-Laure C., zevende beklaagde, is van Franse nationaliteit. Claudia W., tiende beklaagde, is van Duitse nationaliteit. Frankrijk en Duitsland zijn lid-staat van de E.E.G., zodat beide beklaagden zich mogen beroepen op de bijzondere regeling die bij K.B. van 11 juli 1969 voor dergelijke vreemdelingen is ingevoerd in het genoemde K.B. van 21 december 1965. Die regeling houdt juist rekening met de vrijheid van vestiging in België voor de onderdanen van die lid-staten. Ingevolge art. 34, § 3, van het K.B. van 21 december 1965 moeten die vreemdelingen pas in het bezit zijn van een machtiging tot voorlopig verblijf voor een verblijf van meer dan drie maanden. Marie-Laure C. noch Claudia W. hebben drie maanden in België verbleven.

Ten aanzien van de negen overige beklaagden moet rekening gehouden worden met de voorschriften van artikel 42 van het K.B. van 21 december 1965. Daarin staat bepaald dat de vreemdelingen die de nationaliteit van een der in bijlage I van dat besluit opgesomde landen bezitten, België mogen binnenkomen; om er ten hoogste drie maanden te verblijven, op overlegging van een der documenten, in de genoemde bijlage I na de opgave van hun land vermeld. Welnu, die negen beklaagden behoren allen tot een van de volgende landen : Zwitserland, Verenigde Staten van Amerika, Brazilië, Ierland. Die vier landen behoren tot de opsomming van bijlage I, hetgeen betekent dat hun nationaal paspoort volstaat voor een verblijf tot drie maanden in België.

Volgens het dagvaardingsexploot zelf hebben Carlota C., Jose F., Kirk D., Eamon S., Rui O., Peter H. en Peter B. minder dan drie maanden in België verbleven.

Ten aanzien van Beatrice E. wordt in de dagvaarding beweerd dat ze in België verbleven heeft van 15 augustus tot eind november 1975. Ter terechtzitting van 19 april 1978 heeft Beatrice E. evenwel een document neergelegd waarin ze haar onderscheiden verblijfsperiodes nader preciseert. Daaruit blijkt dat die allesbehalve juist afgelijnde periode eigenlijk onderbroken is geweest door haar verblijf te As-

sasp-Oleron in de Pyreneeën van 20 september 1975 tot 17 oktober 1975, terwijl ze van laatstgenoemde datum af opnieuw in België is geweest tot 29 november 1975. Derhalve is niet bewezen dat Beatrice E. ooit langer dan drie maanden ononderbroken in België is geweest.

Ten aanzien van Daniel G. stelt het dagvaardingsexploot dat hij in België heeft verbleven van 9 augustus 1975 tot en met 9 maart 1976. Weliswaar hield G. bij de verbalisanten staande dat hij in 1975 een drietal maanden in België was geweest. Hij hield evenwel evenzeer staande dat hij pas op 8 maart 1976 uit Parijs opnieuw te Sint-Martens-Latem was aangekomen. Deze formele bewering van G. werd nooit gecontroleerd. Het is derhalve niet naar eis van recht bewezen dat Daniel G. ooit langer dan drie maanden ononderbroken in België heeft verbleven.

De inschrijving in de registers van het gemeentebestuur van zijn verblijfplaats, voorgeschreven bij artikel 15 van het K.B. van 21 december 1965, heeft geen enkele invloed op de wettigheid van het verblijf. Dat is inderdaad slechts een administratieve controlemaatregel, die aanleiding kan geven tot het betekenen van een uitnodiging om het land te verlaten, betekend door de administratieve overheden omdat de vreemdeling de verplichtingen, die zijn verblijf meebrengt, niet naleeft.

In die omstandigheden is het ten laste gelegde feit niet bewezen.

NOOT—De sanctie van de niet-inschrijving in het gemeentelijk vreemdelingenregister

1. Luidens artikel 15 van het koninklijk besluit van 21 december 1965 betreffende de voorwaarden waaronder vreemdelingen België mogen binnenkomen, er verblijven en er zich vestigen, moet de vreemdeling die voornemens is méér dan acht dagen in België te verblijven zich, binnen een bepaalde termijn na zijn binnenkomst in het land, laten inschrijven bij het gemeentebestuur van zijn verblijfplaats (K.B. van 21 december 1965, *Staatsblad*, 31 december 1965, o.m. gewijzigd bij K.B. van 11 juli 1969, *Staatsblad*, 14 augustus 1969).

Er heerst nog steeds geen eensgezindheid in de rechtsleer en de rechtspraak omtrent de vraag, op grond van welke strafbepalingen de niet-naleving van deze verplichtingen strafrechtelijk gekwalificeerd moet worden. Dit verzuim wordt nu eens gekwalificeerd als een wanbedrijf, dat gestraft moet worden op grond van artikel 12, 1°, van de wet van 28 maart 1952 op de vreemdelingenpolitie (zie *infra*, nr. 2), dan weer als een overtreding die gestraft moet worden op grond van de artikelen 4 en 6 van de wet van 2 juni 1856 op de algemene verkstellingen en de bevolkingsregisters (zie *infra*, nr. 3). De oorsprong van deze betwisting ligt in het feit dat het K.B. van 21 december 1965 ter zake geen enkele regeling bevat.

Bovenstaand vonnis geeft aan genoemde betwisting een verrassende en oorspronkelijke wending: de niet-naleving van de door artikel 15 voorgeschreven administratieve formaliteiten zou geen misdrijf zijn, doch enkel aanleiding kunnen geven tot administratieve sancties.

In deze noot zullen wij trachten aan te tonen dat deze laatste stelling juridisch minder aanvechtbaar is dan de andere, tot dusver ingenomen stellingen.

2. Art. 12, 1°, van de wet van 28 maart 1952 bepaalt dat gestraft wordt met gevangenisstraf van een maand tot een

jaar en met een geldboete van 100 fr. tot 1000 fr. de vreemdeling die zonder de vereiste toelating in het Rijk binnenkomt of er verblijft, of die zonder de vereiste vergunning er zich vestigt, zelfs tijdelijk (*Staatsblad*, 30-31 maart 1952).

De niet-naleving van de verplichte inschrijving in het gemeentelijk vreemdelingenregister werd meer dan eens vervolgd op grond van dit art. 12, 1°, en zodoende gelijkgesteld met het wanbedrijf van «onwettig verblijf — séjour illégal» (Corr. Brussel, 20 juli 1972, *R.D.P.*, 1972-73, 340 e.v.; Hof Brussel, 9 oktober 1973, *J.T.*, 1973, 711 e.v.). Ook in bovenstaand geval werden de vervolgingen ingesteld op grond van deze strafbepaling.

O.i. bestaat er echter geen wettelijke grondslag om de niet-naleving van de verplichte inschrijving in het gemeentelijk vreemdelingenregister te kwalificeren in termen van het wanbedrijf van onwettig verblijf.

Een van de constitutieve bestanddelen van dit misdrijf bestaat erin België binnen te komen of er te verblijven zonder de vereiste toelating of vergunning. Waarın bestaat precies deze «toelating of vergunning»? Art. 2, A, van de wet van 28 maart 1952, gewijzigd door de wet van 30 april 1964 stelt de binnenkomst en het verblijf in België afhankelijk van een vergunning van de minister van Justitie of van het voldoen aan bepaalde voorwaarden vastgesteld bij internationale overeenkomsten (*Staatsblad*, 30 juni 1964).

De vergunning, waarvan sprake in het artikel 2, A, wordt nader omschreven door talrijke uitvoeringsbesluiten waarvan het belangrijkste het K.B. is van 21 december 1965 (*Staatsblad*, 31 december 1965). Er wordt niet alleen vereist dat de vreemdeling over voldoende bestaansmiddelen beschikt en dat op hem geen binnenkomstverbod rust; er wordt bovendien vereist dat hij houder is van een document waaruit uitdrukkelijk of stilzwijgend blijkt dat het hem toegestaan is het land binnen te komen. Naar gelang van zijn nationaliteit kan dit een identiteitskaart zijn, een paspoort — al dan niet voorzien van een visum — een speciaal reisdocument voor vluchtelingen, enz. Indien de vreemdeling voldoet aan deze vereisten — wat normaal reeds een eerste maal wordt gecontroleerd bij het overschrijden van de grens — is ook zijn verblijf in België van ten hoogste drie maanden rechtmatig. Hij beschikt alsdan over de vereiste «toelating of vergunning» (J. HERREMAN, «La police des étrangers en Belgique», in *Bull. Adm. Pén.*, 1963, 229).

Het vereiste van inschrijving in de gemeenteregisters, heeft geen invloed op de wettigheid van de binnenkomst en het kort verblijf. Het is immers niet uit deze inschrijving dat men de vereiste toelating of vergunning kan putten. De inschrijving heeft enkel tot doel de Belgische overheid (m.h. de gemeenteadministratie en de Dienst Vreemdelingen zaken ressorterend onder de Openbare Veiligheid) op de hoogte te stellen van het verblijf van vreemdelingen in België. Dit blijkt o.m. uit de ministeriële circulaire die het verloop van deze formaliteit regelen. (Een overzicht vindt men bij B. HANONTIAU, «Principales sources légales, réglementaires, conventionnelles, jurisprudentielles et doctrinales en matière de condition des étrangers en Belgique», *Ann.Dr.*, 1970, 590-591, en bij J. HERREMAN en Th. DE GROODT, *De vreemdelingenreglementering*, U.G.A., 1977, V-XV.) De gemeente controleert nog eens of de vreemdeling voldoet aan de voorwaarden waarvan de binnenkomst en het kort verblijf in België afhankelijk is gesteld en bezorgt een dubbel van de door haar opgestelde «aankomstverklaring» aan de Centrale Dienst van de Vreemdelingen.

De inschrijving in de gemeenteregisters is bijgevolg een louter administratieve controlemaatregel die geenszins de vereiste toelating of vergunning zelf uitmaakt.

De feitenrechter constateerde dat alle beklagden in het bezit waren van de wettelijke voorgeschreven documenten en de periode van drie maanden nog niet was overschreden. Hij leidde daaruit af dat alle betrokkenen aan de geldende vereisten voldeden.

In het besproken vonnis wordt o.i. terecht opgemerkt dat de inschrijving in de registers van het gemeentebestuur «geen enkele invloed heeft op de wettigheid van het verblijf».

Het is trouwens niet de eerste maal dat in de rechtspraak op grond van de wet een onderscheid werd gemaakt tussen het recht op binnenkomst en verblijf dat de vreemdeling bezit krachtens de wet en de internationale overeenkomsten enerzijds en bepaalde administratieve verplichtingen voortvloeiend uit andere wetten anderzijds (Corr. Luik, 5 maart 1975, *J.T.*, 1975, 463 e.v., met noot van M. STAVAUX).

Wanneer het duidelijk is dat de vreemdeling de vereiste toelating of vergunning rechtstreeks put uit de wet, is het niet langer houdbaar de niet-naleving van art. 15 van het K.B. van 21 december 1965 te assimileren met het wanbedrijf omschreven in art. 12, 1°, van de wet van 28 maart 1952. Immers een van de constitutieve bestanddelen van het wanbedrijf «onwettig verblijf» ontbreekt.

3. Een deel van de rechtsleer en rechtspraak is van oordeel dat de niet-inschrijving in de gemeenteregisters dient te worden gekwalificeerd als een *overtreding*, meer bepaald die bepaald door de artt. 4 en 6 van de wet van 2 juni 1856 op de algemene volkstellingen en de bevolkingsregisters (*Staatsblad*, 7 juni 1856).

Aangevoerd wordt dat het K.B. van 21 december 1965, inzonderheid artikel 15, o.m. genomen is ter uitvoering van de wet van 2 juni 1856, waardoor een vreemdeling die nalaat zich bij de gemeente te melden op het ogenblik dat hij een woonplaats kiest in België of deze wijzigt, zich in een soortgelijke situatie bevindt als elke Belg die zou nalaten een wijziging van woonplaats bij de gemeente te melden (F. BERNARD-TULKENS, noot bij Corr. Brussel, 20 juli 1972, *R.D.P.*, 1972-73, 347; M. DE KOCK, «Het statuut van de vreemdeling», *R.W.*, 1971-72, 1834; J. HERREMAN en Th. DE GROODT, o.c., p. 53).

Het besproken vonnis brengt de ten laste gelegde feiten echter niet in verband met de wet van 2 juni 1865.

Men kan inderdaad aannemen dat art. 4 van de wet van 2 juni 1856 enkel de inschrijving in de gemeenteregisters van vreemdelingen die zich in België vestigen betreft («Le changement de résidence du Belge, l'établissement ou le changement de résidence de l'étranger en Belgique...») en dus niet van toepassing is op vreemdelingen die het land binnenkomen om er kortstondig te verblijven («accès au territoire-séjour»).

4. De rechtbank komt dan ook tot de conclusie dat de inschrijving in de gemeenteregisters «slechts een administratieve controlemaatregel is, die aanleiding kan geven tot een uitnodiging om het land te verlaten, betekend door de administratieve overheden omdat de vreemdeling de verplichtingen, die zijn verblijf meebrengt, niet naleeft».

Een uitnodiging om het land te verlaten, al dan niet met verbod om er terug te komen, is een verzoek dat door de

administratie wordt gedaan onder bedreiging met een formele maatregel tot terugwijzing of uitzetting.

Door deze uitspraak wordt een ingewikkelde controversiële materie een stuk duidelijker, wat de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid alleen maar ten goede kan komen. Immers, de vreemdelingen in kwestie bevinden zich in een zeer dubbelzinnige situatie. Wegens het niet-naleven van het vereiste tot inschrijving, kunnen zij *ofwel* strafrechtelijk vervolgd worden — en het is zelfs niet duidelijk of de vervolgingen moeten worden ingesteld op grond van de kwalificatie van «wanbedrijf», dan wel op grond van de kwalificatie van een «overtreding» — *ofwel* door een administratieve maatregel het land uitgezet worden, *ofwel* aan beide sanctioneringsmechanismen (penale en vervolgens administratieve) onderworpen worden.

Volgens de huidige stand van de wetgeving is het ons inziens dan ook volkomen terecht dat de rechtbank het ontslag van rechtsvervolgung uitspreekt, aangezien er geen voldoende juridische gronden voorhanden zijn om de feiten behoorlijk te kwalificeren.

5. Zoals men weet werd op 8 juni 1978 het wetsontwerp betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen met eenparigheid van stemmen door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurd (*Parlementaire Handelingen*, 7 en 8 juni 1978).

Art. 79 van dit ontwerp stelt o.m. strafbaar met een geldboete tot 25 fr. de vreemdeling die nalaat zich binnen acht werkdagen nadat hij het Rijk is binnengekomen te laten inschrijven bij het gemeentebestuur van de plaats waar hij logeert (behoudens wettelijke uitzonderingen). Art. 75 daarentegen stelt strafbaar met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met een geldboete van 26 fr. tot 200 fr. of met een van die straffen alleen de vreemdeling die onwettig het Rijk binnenkomt of er verblijft.

De wet zelf — onder voorbehoud van goedkeuring door de Senaat — maakt voor de toekomst een onderscheid tussen twee types van misdrijven — overtreding en wanbedrijf —, volgens de ernst van de gepleegde misdrijven. Louter administratieve nalatigheden kunnen dus enkel met politiestrafen worden bestraft, zoals dit ook het geval is voor de Belgische onderdanen.

Hoewel het wetsontwerp ter zake veel duidelijkheid brengt voor de rechtsonderhorigen en voor de instanties die belast zijn met de controle van vreemdelingen — wat zeker niet het geval is met de huidige wetgeving —, blijven er nog enkele bedenkingen.

Vooreerst werd de termijn van acht werkdagen behouden, een termijn die in het verleden erg kort is gebleken en waarvoor de praktijk tolerantiedrempels inbouwde.

Vervolgens is de formulering van art. 79 vrij ongewoon: «Met geldboete ... kan worden gestraft» («est passible d'une peine»). Deze «kan-vorm» wijkt af van de gangbare formulering van strafbepalingen zoals art. 75: «... de vreemdeling wordt gestraft...» («est puni»). Deze specifieke formulering van art. 79 zou erop kunnen wijzen dat het niet steeds noodzakelijk wordt geacht de vreemdelingen wegens kleine administratieve nalatigheden strafrechtelijk te vervolgen, in die gevallen waar een uitnodiging om zich in regel te stellen voldoende kan zijn. Wanneer er sprake zou zijn van kwade trouw of verregaande nalatig-

heid kan de zaak voor de politierechtbank worden gebracht.

Deze regeling biedt het grote voordeel dat de rechtbanken niet onnodig worden overbelast en dat repressieve maatregelen achterwege kunnen blijven wanneer er andere middelen voorhanden zijn om een onregelmatige situatie — bovendien van vrij onschuldige aard, aangezien de meeste buitenlanders gewoon niet op de hoogte zijn van bepaalde administratieve verplichtingen — te regulariseren.

Op dit ogenblik is het trouwens reeds zo dat de gemeenten onderrichtingen in die zin hebben gekregen i.v.m. E.E.G.-onderdanen.

6. Het ontwerp in zijn geheel beschouwd heeft de grote verdienste op een overzichtelijke en systematische wijze de wetgeving op de vreemdelingen te bundelen en biedt dan ook een belangrijke basis voor rechtszekerheid. We kunnen een voorzichtige evolutie waarnemen naar een nieuwe onthaal- en verblijfspolitiek. De mogelijkheid tot repressief optreden blijft bestaan, maar binnen de perken van wettelijke criteria ; bovendien worden de rechten van de verdediging proceduraal beter gewaarborgd.

In het kader van deze bespreking is het onmogelijk een volledige analyse te maken van het ontwerp. Wel is het zeker dat veel zal afhangen van de wijze waarop de Dienst van de Openbare Veiligheid, die belast blijft met het toezicht op vreemdelingen, zijn beleid in de toekomst zal voeren in de geest van de nieuwe wetgeving.

Eén voorbeeld ter illustratie : F. RIGAUX — en hij is niet de enige — heeft de bestaande wetgeving ooit getypeerd met het woord «Verwarring» (Confusion) : teveel macht is geconcentreerd in één enkele administratie, en bovendien vermenigvuldigen de reglementaire beschikkingen en circulaires zich op een onoverzichtelijke wijze en zijn ze onvoldoende gepubliceerd (F. RIGAUX, «La nécessaire modernisation du droit des étrangers», *Ann.Dr.*, 1970, 294).

Voor een buitenlandse rechtsonderhorige is het een onbegonnen zaak om zich zonder begeleiding een weg te banen in deze doolhof van teksten. Wellicht is nu ook voor de administratie het ogenblik gekomen om meer klaarheid te brengen door duidelijke, eenvoudige teksten op te stellen en deze dan ook systematisch bekend te maken.

M. Ronse
Assistente Strafrecht
K.U.Leuven

BURGERLIJKE RECHTBANK TE VEURNE

28 JUNI 1979

Voorzitter : de h. Deschepper
Rechters : de hh. Welvaert en Vandenbulcke
Openbaar ministerie : de h. Cocle
Advocaat : mr. Vandenbussche

Afstamming—Wettiging—Post nuptias—Uitspraak door de rechtbank — Verzoek slechts uitgaande van de vader — Ontvankelijk.

Het verzoekschrift waarbij de wettiging post nuptias van een (in casu overspelig) kind gevorderd wordt is ontvanke-

lijk ook al gaat het slechts uit van een van de echtgenoten-ouders.

I.

Overwegende dat het verzoek ertoe strekt de wettiging te horen uitspreken van het kind I., geboren te V. op 23 september 1975 ; dat verzoeker op 21 november 1959 gehuwd is met S. S. ; dat bij vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge van 20 december 1974 de echtscheiding werd uitgesproken tussen verzoeker en S. S. ; dat dit vonnis definitief werd door overschrijving in de registers van de burgerlijke stand op 6 juni 1975 ; dat het proces-verbaal van niet-verzoening dateert van 3 oktober 1972 ; dat verzoeker opnieuw in het huwelijk trad op 10 april 1976 met M. J. T. ; dat deze laatste het kind I., geboren op 23 september 1975, erkende vóór haar huwelijk met verzoeker ; dat er thans een echtscheidingsprocedure ahangig is tussen verzoeker en de genaamde M.J.T. ; dat verzoeker bij vonnis van deze rechtbank van 15 maart 1979 gemachtigd werd het kind I. te erkennen ; dat deze erkenning ten rande van de geboorteakte werd overgeschreven op 18 april 1979 ; dat het verzoek steunt op artikel 331 bis B.W. ;

Overwegende dat het kind geboren werd meer dan 300 dagen na het proces-verbaal van niet-verzoening, daterende 3.10.72, in de echtscheidingsprocedure tussen verzoeker en voornoemde S. S. ;

Overwegende dat een wettiging post nuptias mogelijk werd door art. 331bis B.W. zoals ingevoerd bij art. 4 van de wet van 10 februari 1958 ;

dat wat betreft de ontvankelijkheid van het verzoek, ingediend door slechts één echtgenoot, de ministeriële circulaire omtrent art. 4 van de wet van 10.2.58 art. 33 bis B.W. van 15 april 1958 slechts gewag maakt van : «de wettiging wordt door de rechtbank uitgesproken op verzoek van elke belanghebbende» ;

dat zulks derhalve het verzoek uitgaande van één verzoeker-belanghebbende niet uitsluit ;

dat derhalve het verzoek ontvankelijk voorkomt ;

dat de rechtbank wel dient na te gaan of aan de voorwaarden tot de wettiging, namelijk geldig huwelijk van de ouders en vaststelling van de afstamming van het kind ten overstaan van de beide ouders, werd voldaan ;

dat dit ter zake het geval is zodat, ongeacht de bestaande echtscheidingsprocedure tussen de ouders, voorrang gegeven dient te worden aan de belangen van het kind, d.w.z. een wettig statuut te verkrijgen.

(...)

NOOT—Het vonnis van de Rb. Veurne, 15 maart 1979, dat verzoeker heeft gemachtigd om het overspelig kind *a patre* te erkennen, werd gepubliceerd in *R.W.*, 1978-79, 2679. In een noot onder dit vonnis werd verwezen naar een uitspraak van de Rb. Hasselt, 10 april 1979, *R.W.*, 1978-79, 2744 ; ten onrechte werd toen vermeld dat het daar om een andersluidende beslissing ging, aangezien het in laatstgenoemd geval niet om een machtiging tot erkenning maar om een wettiging *post nuptias* ging.

Daarentegen is de boven gepubliceerde uitspraak van de Rb. Veurne, 28 juni 1979, die eveneens betrekking heeft op een wettiging *post nuptias*, wel in tegenspraak met Rb. Hasselt, 10 april 1979. In onze noot onder laatstgenoemd

vonnis hebben wij de redenen aangehaald waarom de stelling dat het verzoekschrift waarbij de wettiging *post nuptias* wordt gevorderd niet ontvankelijk is wanneer het door slechts een van de ouders is ingediend, niet aanvaard kan worden. Het belang van de ontvankelijkheid van het verzoekschrift dat slechts van een van de ouders uitgaat is evident in een geval als bovenstaand, waar de om wettiging verzoekende man en de moeder van het kind uit elkaar gegaan zijn.

P.S.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 9 oktober 1978

Pensioenen — Werknemers — Loopbaan — Regularisatie — Periodes van studie — Begrip 'daglessen'.

Het geschil betreft de interpretatie van het begrip «daglessen» in art. 7 van het K.B. van 21 december 1967 tot vaststelling van het pensioenreglement van werknemers.

Een luchtsteward volgde cursussen die als volgt werden omschreven: «dat verweerder enerzijds een 'praktische scholing' volgde op het gebied van het internationaal goederenverkeer en het verwerven van de nodige technische taalvaardigheid in deze sector in de schoot van een ter zake gespecialiseerde privaatrechtelijke onderneming, zulks elke voormiddag, en anderzijds dat hij theoretische taallessen volgde in een onderwijsinstelling elke namiddag van 17 u. tot 18.30 u., dit gedurende de periode gaande van 1 september 1952 tot 31 augustus 1957, dat verweerder deze studies ondernam om te kunnen slagen in de selectieproeven, vereist om toegelaten te kunnen worden tot de schoolopleiding van steward ingericht door de Sabena, en na voleindiging van deze studies in bedoelde selectieproeven slaagde en toegelaten werd tot de specifieke schoolopleiding voor steward met verder gunstig gevolg inzake zijn aanwerving als steward».

De R.W.P. voerde aan dat deze studies niet vatbaar waren voor regularisatie: uit art. 3, eerste lid, 4°, van het K.B. nr. 50 van 24 oktober 1967, aldus de R.W.P., mag niet afgeleid worden dat «thans het domein van de studies die voor regularisatie vatbaar worden, opengesteld wordt zonder enige beperking naar voorwerp of materiële aard van de studies, zodanig dat welkdanige studies qua programma, alsmede privé-lessen door de aanvrager gevolgd volgens een door hem vrij gekozen programma, vatbaar worden voor regularisatie».

Het bestreden arrest dat deze redenering verwierp en een regularisatiemogelijkheid erkende, wordt op grond van de volgende overwegingen vernietigd:

«Overwegende dat, luidens de oorspronkelijke versie van artikel 3, eerste lid, 4°, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, de Koning de voorwaarden bepaalde waaronder 'de werknemer of zijn weduwe, mits betaling van een door Hem vastgestelde bijdrage, de gelijkstelling met jaren van werkelijke tewerkstelling kan bekomen van de jaren tijdens welke hij van de 1e januari van het

jaar van zijn twintigste verjaardag af, dagstudies met volledig leerplan heeft gevolgd»;

«Dat artikel 7, § 1, van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, oorspronkelijk onder meer bepaalde: de jaren gedurende welke de werknemer, vanaf 1 januari van het jaar waarin zijn twintigste verjaardag valt, 'daglessen' heeft gevolgd 'welke een volledige cyclus omvatten', worden in aanmerking genomen voor de uitkeringen bepaald bij het koninklijk besluit nr. 50; dat, krachtens § 2 van hetzelfde artikel, het studiejaar werd geacht een aanvang te nemen op 1 september van een bepaald jaar en op 31 augustus van het volgende jaar te eindigen en alleen rekening gehouden werd met volledige studie jaren;

«Dat, krachtens artikel 1 van de wet van 5 juni 1970 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de pensioenregeling voor werknemers, arbeiders, bedienden, mijnwerkers en vrijwillig verzekerden en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, hetwelk artikel 3, eerste lid, 3° en 4°, van voormeld koninklijk besluit nr. 50 vervangt, de Koning de voorwaarden bepaalt waaronder de werknemer of zijn weduwe de gelijkstelling met periodes van tewerkstelling kan bekomen voor de periodes tijdens welke hij, van de eerste januari van het jaar af waarin hij de leeftijd van twintig jaar bereikt, 'studies' heeft gedaan, en de Koning kan bepalen welke activiteiten van educatieve of vormende aard als studies beschouwd worden;

«Dat luidens artikel 7, § 1, tweede lid, 1°, van het koninklijk besluit van 21 december 1967, zoals het werd gewijzigd door artikel 2 van het koninklijk besluit van 3 december 1970, voor de toepassing van dit artikel onder periodes van studies moet worden verstaan: 'de jaren tijdens welke daglessen gevolgd zijn, welke een volledige cyclus omvatten'; het studiejaar wordt geacht een aanvang te nemen op 1 september van een jaar en op 31 augustus van het volgende jaar te eindigen; er wordt alleen rekening gehouden met volledige studie jaren»;

«Overwegende dat uit de voormelde bepalingen, inzonderheid uit de termen 'dagstudies met volledig leerplan', 'daglessen welke een volledige cyclus omvatten' en volledige studie jaren die een aanvang nemen op 1 september van een bepaald jaar en op 31 augustus van het volgende jaar eindigen, blijkt dat voor regularisatie van studieperiodes niet in aanmerking komen privé-lessen die geen algemeen georganiseerd onderwijsprogramma vormen, maar deel uitmaken van een programma dat de leerling zelf heeft opgemaakt;

«Overwegende dat, na vastgesteld te hebben dat de door verweerder gevolgde studies bestonden, enerzijds, in een praktische scholing op gebied van het internationaal goederenverkeer en het verwerven van de nodige technische taalvaardigheid in deze sector in de schoot van een ter zake gespecialiseerde privaatrechtelijke onderneming, zulks elke voormiddag en, anderzijds, in het volgen van theoretische taallessen in een onderwijsinstelling elke namiddag van 17 tot 18.30 uur en dit gedurende de gevorderde periode, het arrest van 25 maart 1976, op grond van de in het middel vermelde redenen, beslist dat privé-lessen onder artikel 7, § 1, van het koninklijk besluit van 21 december 1967 vallen en dat de door verweerder gevolgde studies naar hun materiële aard, vatbaar zijn voor regularisatie, onverminderd het feit dat hij zelf dit programma bepaalde in functie van het te verwachten resultaat»;

Dat het arrest zodoende artikel 7, § 1, 1°, van het koninklijk besluit van 21 december 1967 schendt ;

Dat het middel gegrond is.»

(Voorzitter : de h. Gerniers—Raadsheer-rapporteur : de h. Janssens—Advocaat-generaal : de h. Lenaerts—Advocaat : mr. Dassel—In de zaak : R.W.P. t/ S.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 12 januari 1979

Hoger beroep — Devolutie — Bevestiging van vonnis dat de vereffening en verdeling van een nalatenschap beveelt en notarissen aanstelt.

Eiser heeft cassatieberoep ingesteld tegen drie door het Hof van Beroep te Brussel gewezen arresten. In een arrest van 20 juni 1973 geeft het hof eiser, toen appellant, ervan akte dat hij ermee akkoord gaat dat wordt overgegaan tot de verdeling en vereffening van een nalatenschap, en beveelt het, met betrekking tot een eis tot schadevergoeding, de heropening van het debat. Bij arrest van 5 december 1973 bevestigt het hof het beroepen vonnis in zoverre het de vereffening en verdeling beveelt en daartoe twee notarissen aanstelt, maar benoemt het, met wijziging van het vonnis, een deskundige met opdracht na te gaan of de slechte toestand van het huis aan eiser te wijten is, en de schade te schatten. Ten slotte wordt eiser bij arrest van 23 maart 1977 veroordeeld om 110.712 fr. in de nalatenschap in te brengen.

Eiser voert de schending van de artt. 19, tweede lid, en 1068, tweede lid, Ger. W. aan ; hij beweert dat de twee eerste arresten, omdat ze een in het aangevochten vonnis bevolen onderzoeksmaatregel bevestigen, de zaak terug naar de eerste rechter hadden moeten verwijzen in plaats van het debat te heropenen en een deskundige aan te stellen over de vordering tot schadevergoeding. Het middel wordt als volgt verworpen :

«Overwegende dat, wanneer de rechter, na de vereffening en verdeling van een nalatenschap te hebben bevolen, twee notarissen aanstelt om tot die bewerkingen over te gaan, hij geenszins een maatregel alvorens recht te doen beveelt om de vordering te onderzoeken of de toestand van de partijen voorlopig te regelen, zoals in artikel 19, tweede lid, van het Gerechtelijke Wetboek is bedoeld ;

«Dat de arresten van 20 juni 1973 en 5 december 1973, door de beslissing van de eerste rechter aangaande de vereffening en verdeling en aanstelling van notarissen te bevestigen, geenszins een door het beroepen vonnis bevolen onderzoeksmaatregel of daarmee gelijk te stellen maatregel bevestigen en derhalve niet gehouden waren de zaak, overeenkomstig artikel 1068, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, naar de eerste rechter te verwijzen.»

(Voorzitter-rapporteur : de h. de Vreese—Advocaat-generaal : mevr. Liekendael—Advocaat ; mr. Houtekier—In de zaak : G. t/ G.)

Hof Gent (7e Kamer), 18 oktober 1978

Factuur — Algemene voorwaarden — Tegenstrijdig met overeenkomst — Bevoegdheidsbeding — Stilzwijgende aanvaarding.

Geïntimeerde eist van appellante betaling van het saldo van facturen wegens de uitvoering in onderaanneming van leveringen en werken. De betwisting tussen partijen betreft onder meer de bevoegdheid *ratione loci* van de eerste rechter (Kh. Brugge, afdeling Oostende).

«1. Overwegende dat appellante beweert dat zij de clause van de facturen van geïntimeerde waarbij aan de Rechtbank van Koophandel te Oostende bevoegdheid werd toegekend, niet kende bij het sluiten van de onderaannemingscontracten en dat aan de contracten geen stilzwijgende of afwijkende clauses mogen worden toegevoegd door te speculeren op haar stilzwijgen ;

«Overwegende dat de kwestieuze aannemingscontracten betreffende de bouwterreinen Iris (1/3/1966) «Scaillquin» (27/6/67) Orchidée (13/12/67) en Brasilia (17/9/68) niets vermelden betreffende de bevoegdheid van de rechtbank bij eventuele geschillen ;

«Overwegende dat partijen die bij het aangaan van een overeenkomst niets over zekere punten bepaald hebben, nadien nog van het gemene recht kunnen afwijken en hun navolgend akkoord door alle middelen van recht — en dus ook door vermoedens — kan worden geleverd zodat een bepaling van een aanvaarde factuur de partijen kan binden (cf. bestreden vonnis en Cloquet, «La valeur des mentions imprimées des factures», *J.T.*, 1957, 253, nrs. 8, 9, 10) ;

«Overwegende dat, nu appellante — zoals hierna uiteengezet — nooit enig voorbehoud gemaakt heeft betreffende het bewust bevoegdheidsbeding, vermeld op de facturen van geïntimeerde, vermoed moet worden dat zij dit beding aanvaard heeft ;

«Overwegende dat geenszins aanvaard kan worden dat geïntimeerde op het stilzwijgen van appellante 'gespeculeerd' heeft ;

«dat appellante immers handelaar is en zeer belangrijke verrichtingen deed ; dat zij dus de draagwijdte en de gevolgen van voorwaarden op facturen en briefwisseling van handelaars vermeld, goed moest kennen ;

«dat geïntimeerde reeds vóór de kwestieuze overeenkomsten belangrijke handelsverrichtingen met appellante deed (bouwwerken Genk en Kennedy) ;

«dat het in deze omstandigheden ongerijmd ware aan te nemen a) dat geïntimeerde zou hebben gespeculeerd op het stilzwijgen van appellante ten aanzien van de factuurvoorwaarden, met andere woorden op hare nalatigheid of onwetendheid ; b) dat appellante dergelijke 'speculatie' niet zou hebben geneutraliseerd door te protesteren tegen het bevoegdheidsbeding ;

«2. Overwegende dat de eerste rechter slechts de beginselen heeft uiteengezet die in acht genomen moeten worden bij de beoordeling van op facturen vermelde bedingen die een overeenkomst tussen partijen aanvullen of wijzigen ;

«dat in casu, de factuurvoorwaarden betreffende de moratoire interesten en de schadevergoeding bij wanbetaling der facturen de onderaannemingsovereenkomsten aangevuld hebben terwijl de factuurvoorwaarden o.m. betreffende de waarborg en de betalingsmodaliteiten inderdaad afwijken van deze overeenkomsten, zodat zij strekken tot wijziging ervan ;

«dat het bestaan van met de overeenkomsten strijdige factuurvoorwaarden — zoals appellante schijnt te beweren — niet meebrengt dat de bevoegdheidsclause vermeld op de facturen van geïntimeerde geen uitwerking zou hebben ;

«dat, wat deze strijdige clauses betreft, zal dienen te worden onderzocht of vaststaat dat appellante deze wijzi-

gingen aanvaard heeft inzonderheid door handelingen te stellen bij de uitvoering van de overeenkomsten die haar instemming met deze wijzigingen bewijzen ;

«3. Overwegende dat het bestreden vonnis de opwerping van appellante, — houdende dat de partijen alleen door onderaannemingscontracten verbonden waren en niet door de bevoegdheidsbepaling opgenomen in de 'verkoopsvoorwaarden' van de facturen — op grond van oordeelkundige redenen verworpen heeft ;

«dat zelfs voor andere handelsverrichtingen dan koop en verkoop, zoals aannemingswerken waarvoor het gebruikelijk is facturen op te maken, uit de aanneming van de factuur een feitelijk vermoeden kan geput worden en er namelijk het bewijs in kan gevonden worden dat de schuldenaar akkoord ging met de voorwaarden van de factuur (art. 25, 2e lid, Wetb. Koophandel ; vgl. Cass., 1 december 1967, Arr. Cass., 1968, 471) ;

«4. Overwegende dat appellante hare bewering, houdende dat de facturen 'zelfs niet stilzwijgend aanvaard werden' en dat zij 'geprotesteerd heeft tegen de verzending van sommige facturen' door geen enkel precieze aanduiding van een protest tegen een factuur staat ;

«dat, in de zeer omvangrijke briefwisseling tussen partijen weliswaar enkele brieven te vinden zijn waarbij appellante facturen weigert 'non accompagnés d'un état d'avancement signé... tel que prévu au contrat d'entreprise' (3/2/67) of omdat de oplevering der werken niet gedaan werd (2 brieven van 27/10/70 en een van 4/12/1970, 24/12/70, 10/9/1971, 13/8/1971) of 'debet-nota's' van interesten op factuurbedragen weigert omdat de werken niet beëindigd werden (23/8/1971) ;

«dat appellante tegen de wezenlijke inhoud van de facturen evenwel nooit protesteerde nu zij alleen betaling weigerde wegens afwezigheid van rechtvaardigingsstukken of voorbarigheid ;

«5. Overwegende dat elk der kwestieuze onderaannemingscontracten bepaalt : «Chaque paiement se fera sur présentation d'une facture adressée à la S.A. D. accompagné d'un état d'avancement» ;

«dat de betalingswijze van die facturen — nl. per schijven afgerond op 10.000 fr. of 100.000 fr. — allermist meebrengt dat de facturen niet 'aanvaard' geweest zijn ; dat appellante voor meer dan 50.000.000 fr. facturen aldus betaald heeft ;

«6. Overwegende ten slotte dat appellante geenszins bewijst dat de bevoegdheidsclausule niet op 'al de facturen' voorkwam ;

«dat, nu deze clausule niet voorkwam in de onderaannemingscontracten, het met de door partijen gevolgde gedragslijn overeenstemt dat ze ook niet aangehaald werd op de offertes gedaan met het oog op het sluiten van de laatste hoofdaannemingscontracten of van de bijkomende werken.»

(Voorzitter : de h. Desplenter—Raadsheren : de hh. Couckuyt en Degraeve—Advocaten : mrs. Perlberger en Verstraete loco Vandervennet—In de zaak : N.V. D. t/P.V.B.A. A.)

Hof Brussel (3e Kamer), 5 februari 1979

Huwelijksvermogensstelsels — Wet van 14 juli 1976 — Overgangsbepalingen — Vereffening op vordering van de vrouw — Geweigerd.

D. en N. zijn gehuwd op 3 februari 1940 onder het stelsel der wettige gemeenschap bij ontstentenis van huwelijkscontract. De echtgenoten leven sinds juli 1974 feitelijk gescheiden. Bij gebreke aan onderlinge overeenstemming kan de huwgemeenschap niet vereffend en verdeeld worden zoals bepaald in artikel 1-4° van artikel 3 van de overgangsbepalingen van de wet van 14 juli 1976. De vrouw vraagt, bij verzoekschrift van 5 april 1977, aan de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel de vereffening van de huwgemeenschap te gelasten, gelet op artikel 1-5° van artikel 3 van de overgangsbepalingen van deze wet. Op 22 juni 1977 verklaart de rechtbank het verzoek gegrond, gelast de vereffening van de huwgemeenschap (overeenkomstig het vroegere recht) en stelt daartoe een notaris aan.

Op hoger beroep van de man beslist het hof :

«Overwegende dat de echtgenoten die, vóór 28 september 1976, conventioneel of bij ontstentenis van huwelijkscontract, onder het wettelijk stelsel waren gehuwd, aan de bepalingen van de artikelen 1398 tot en met 1450 van het Burgerlijk Wetboek onderworpen zijn, indien zij gedurende de overgangsfase van één jaar die op 28 september 1976 is aangevangen, geen verklaring tot handhaving van hun vroeger stelsel hebben afgelegd of indien geen vordering tot vereffening van de gemeenschap wordt ingesteld voor het verstrijken van bovenvermelde termijn ;

Overwegende dat artikel 1, 5°, van de overgangsbepalingen der wet van 14 juli 1976 uitdrukkelijk bepaalt : 'indien de man niet akkoord gaat, kan de vrouw bij verzoekschrift aan de rechtbank van eerste aanleg vragen om de vereffening te gelasten' ;

«Overwegende dat het ongewoon voorkomt dat door het eenzijdig optreden van de vrouw een vroegere gemeenschap wordt ontbonden en door het nieuw wettelijk stelsel wordt vervangen ;

«Dat de bedoeling van de wetgever is geweest aan de vrouw de gelegenheid te verlenen haar eigen patrimonium te mogen afscheiden van het passief van de gemeenschap ontstaan onder het beheer van haar man, vóór het in werking treden van de nieuwe wetsbepalingen waarbij voorzien werden :

— het verhaal van de gemeenschappelijke schuldeisers op alle goederen van elk der echtgenoten,

— de afschaffing van sommige rechten die vroeger aan de vrouw toegekend waren, namelijk het voorrecht van emolumenten en de mogelijkheid de gemeenschap te verwerpen ;

«Dat inderdaad, 'De mogelijkheid om te vereffenen een correctief is op de automatische overgang van het oude wettelijk regime naar het nieuwe, in het bijzonder in het voordeel van de vrouw' (Parl. Besch., Kamer, zitting 1975-76, Verslag nr. 869-3 van 18 juni 1976 door de heer Baert, blz. 21) ;

«Overwegende dat niet betwist wordt dat de tussen partijen bestaande gemeenschap geen nadelig saldo vertoont ; dat zij, integendeel, twee onroerende goederen omvat ;

«Dat de instandhouding van het stelsel de belangen van de eisende echtgenoot niet schaadt noch bedreigt, zodat geïntimeerde niet gerechtigd is de overgangsbepalingen der wet van 14 juli 1976 in te roepen om van het gemene recht af te wijken.»

(Voorzitter : de h. Poupart—Raadsheren : de h. Kebers en mevr. Declerck—Advocaten : mrs. Walschap loco Vastersavendts en Segers—In de zaak : D. N. t/ N.)

Arrond. Rb. Oudenaarde, 5 mei 1976

*Bevoegdheid — Rechtbank van koophandel —
Hoedanigheid van handelaar.*

«Degene die een persoon voor de rechtbank van koophandel laat dagvaarden dient het bewijs te leveren van de hoedanigheid van handelaar in hoofde van de gedaagde of van de commerciële aard van de verbintenis.

«Zoals de inschrijving in het handelsregister een wettelijk vermoeden *iuris tantum* van de hoedanigheid van handelaar uitmaakt, kunnen de verklaring van beëindiging van de professionele handelswerkzaamheden en het verzoek tot doorhaling van de inschrijving in het handelsregister als vermoeden dat de hoedanigheid van de handelaar vervallen is, gelden. Dit vermoeden neemt niet weg dat de eiseres het bewijs zou mogen leveren dat de gedaagde zijn professionele activiteit voortgezet heeft of in het rechtsgebied van een andere rechtbank van koophandel een nieuwe professionele handelswerkzaamheid uitoefent, eventueel met een inschrijving in het handelsregister aldaar.»

(Voorzitter : de h. Heyvaert—Rechters : de hh. Janssens de Varebeke van Van den Berghe—Openbaar ministerie : de h. Sebrechts—Advocaat : mr. Loosveldt—In de zaak : P.V.B.A. D. t/ Van H.).

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 139/78 — Coccioli/ Bundesanstalt für Arbeit — prejudiciële zaak — 20 maart 1979 — *Sociale zekerheid van migrerende werknemers*.

Krachtens artikel 69 van verordening nr. 1408/71 behoudt de volledig werkloze migrerende werknemer die recht heeft op uitkering in een Lid-Staat en die zich naar het grondgebied van een andere Lid-Staat begeeft om daar werk te zoeken, het recht op deze uitkering gedurende drie maanden.

In bijzondere gevallen kan deze termijn door de bevoegde diensten of organen worden verlengd.

Coccioli, van Italiaanse nationaliteit en wonende in de Bondsrepubliek Duitsland, kreeg vanaf 13 december 1976 Arbeitslosenhilfe toegekend. Nog dezelfde maand december 1976 keerde hij terug naar Italië om daar werk te zoeken. Daar bestond noch op het tijdstip van zijn terugkeer noch in de daaropvolgende weken uitzicht op werk.

Op 16 maart 1977 werd hij ziek ; hij werd arbeidsongeschikt verklaard tot 14 mei 1977.

Op 15 mei 1977 verzocht hij na terugkeer in Duitsland om een werkloosheidsuitkering. Het Arbeitsamt verwierp het verzoek, overwegende dat een bijzondere verlenging van de termijn van drie maanden niet mogelijk was, daar verzoekers verblijf in Italië al lang voor het intreden van de arbeidsongeschiktheid niet meer gerechtvaardigd was.

De zaak kwam voor het Sozialgericht te Hildesheim, dat het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing over twee vragen.

De eerste vraag luidt of een verlenging van de termijn van drie maanden geoorloofd is, indien het verzoek na afloop van de termijn is ingediend. Verordening nr. 1408/71 staat de bevoegde organen toe deze termijn in bijzondere gevallen te verlengen.

In enkele van deze bijzondere gevallen kan de werkloze niet slechts verhinderd zijn binnen de voorgeschreven termijn in de bevoegde staat terug te keren, doch ook om voor het verstrijken van deze termijn een verzoek tot verlenging in te dienen.

Het Hof besliste dat een verlenging van de termijn bedoeld in artikel 69, lid 2, van verordening nr. 1408/71 ook mogelijk is, wanneer het verzoek daartoe na het verstrijken van die termijn wordt ingediend.

De tweede vraag luidt of de gemeenschapsregeling, door de werknemer toe te staan om zich naar een andere Lid-Staat te begeven om daar werk te zoeken, hem bevoordeelt boven de werknemer die blijft in de bevoegde staat, waar hij drie maanden wordt vrijgesteld van de verplichting zich ter beschikking te houden van het arbeidsbureau van de bevoegde staat en zich aan de daar georganiseerde controle te onderwerpen.

Het Hof besliste dat deze bepaling niet de vrijheid beperkt van de bevoegde diensten en organen van de Lid-Staten om, met het oog op een beslissing over een eventuele verlenging van de in de verordening genoemde termijn, rekening te houden met alle hun relevant voorkomende factoren, zowel met betrekking tot de persoonlijke situatie van de werknemers als met betrekking tot de uitoefening van een doelmatige controle.

Zaak 146/78 — A.J. Wattenberg/ Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat — prejudiciële zaak — *Vervoer* — 22 maart 1979.

De afdeling rechtspraak van de Nederlandse Raad van State heeft het Hof van Justitie een aantal vragen voorgelegd inzake de uitlegging van richtlijn nr. 74/561/EEG van de Raad inzake de toegang tot het beroep van ondernemer van nationaal en internationaal goederenverkeer over de weg.

Deze vragen zijn gerezen in het kader van een geschil over het besluit van de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat aan verzoeker in het hoofdgeding ontheffing te verlenen van de voorwaarde van vakbekwaamheid als bedoeld in de Nederlandse wet, doch de geldigheidsduur van deze ontheffing te beperken tot 1 januari 1980.

's Raads richtlijn voorziet dat natuurlijke personen of ondernemingen die het beroep van ondernemer van goederenvervoer over de weg wensen uit te oefenen, onder andere moeten voldoen aan de voorwaarde van vakbekwaamheid. In het daardoor ontstane geding stelde de rechter het Hof van Justitie een aantal vragen, welke beantwoord worden als volgt :

1. Ingevolge artikel 3, lid 4, van richtlijn nr. 74/561/EEG van de Raad staat het de Lid-Staten vrij om een regeling te treffen waarbij de vaststelling van het bestaan van vakbekwaamheid plaatsvindt hetzij door het behalen van een diploma, hetzij op grond van een gedegen en langdurige praktische ervaring, waarvan de duur ter beoordeling staat aan de Lid-Staten, hetzij door een combinatie van beide.

2. Artikel 4, lid 2, van de richtlijn is uitsluitend van toepassing in het, in het eerste lid genoemde, geval van

overlijden of lichamelijke of wettelijke onbekwaamheid van de natuurlijke persoon die de werkzaamheden van vervoerder verricht of voldoet aan de voorwaarde van vakbekwaamheid.

3. Artikel 5, lid 2, kan niet worden ingeroepen tegen personen die krachtens artikel 4, lid 2, een definitieve ontheffing genieten op grond dat zij over een praktische ervaring van tenminste drie jaar in het dagelijks beheer van de onderneming beschikken.

4. Onder «lichamelijke onbekwaamheid» in de zin van artikel 4, lid 1, van de richtlijn kan niet worden verstaan het bereiken van een leeftijd waarop men wordt geacht niet meer aan het arbeidsproces te kunnen deelnemen.

Zaak 134/78 — Danhuber/ Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordeung — 22 maart 1979 — prejudiciële zaak — *Gemeenschappelijk landbouwbeleid* — rundvlees.

Verzoeker in het hoofdgeding betwist de geldigheid van verordening nr. 76/76 tot instelling van een regeling voor de koppeling van de invoer van produkten van de sector rundvlees in het kader van de vrijwaringsmaatregelen aan de verkoop van rundvlees uit interventievoorraden.

Het geschil betreft de vaststelling van het tarief van de heffing die verschuldigd is bij invoer in de Gemeenschap op 50,32 r.e. per 100 kg geslacht rundvlees in plaats van 43 r.e. per 100 kg.

Het Hof verklaarde voor recht dat bij onderzoek van de door het Hessische Finanzgericht gestelde vraag niet is gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van artikel 11 van verordening nr. 76/76 kunnen aantasten.

Zaak 175/78 — Strafgeding tegen Vera Ann Saunders — prejudiciële zaak — 28 maart 1979 — *Vrij verkeer van werknemers*.

Het Crown Court te Bristol wendt zich tot het Hof in het kader van een strafgeding, dat vooral betrekking heeft op de gevolgen van schending door een Brits onderdaan, die eerder had bekend zich aan diefstal schuldig te hebben gemaakt, van de door haar aangegane verplichting zich naar Noord-Ierland te begeven en gedurende drie jaar niet in Engeland of Wales terug te keren.

Het Crown Court heeft aangenomen dat verdachte moet worden aangemerkt als werknemer in de zin van artikel 48 EEG-Verdrag, en vraagt het Hof of beschikking van het Court in de strafzaak tegen Vera Ann Saunders een inbreuk vormt op de in artikel 48 EEG-Verdrag aan een werknemer toegekende rechten, inzonderheid het recht van de werknemer om, behoudens de uit hoofde van openbare orde, openbare veiligheid ... gerechtvaardigde beperkingen, zich vrij te verplaatsen binnen het grondgebied der Lid-Staten teneinde in te gaan op een feitelijk aanbod tot tewerkstelling en daar te verblijven, teneinde er een beroep uit te oefenen.

Het Hof overweegt dat de vaststelling van het toepassingsgebied van artikel 48 verband houdt met het algemene beginsel van artikel 7 EEG-Verdrag, waarin iedere discriminatie op grond van de nationaliteit wordt verboden.

De verdragsbepalingen inzake het vrij verkeer van werknemers kunnen geen toepassing vinden in zuiver interne aangelegenheden van een Lid-Staat, dat wil zeggen bij ontbreken van ieder verband met in het gemeenschapsrecht bedoelde situaties.

Het Hof besliste dat de toepassing, door een administratieve of rechterlijke instantie van een Lid-Staat, op een werknemer — onderdaan van die Lid-Staat van maatregelen waardoor de betrokkene van zijn vrijheid wordt beroofd of zijn bewegingsvrijheid op het grondgebied van die Lid-Staat wordt beperkt — zulks bij wege van een door de nationale wetgeving voorziene strafmaatregel en wegens in die Staat begane strafbare handelingen — een zuiver interne aangelegenheid is die valt buiten het toepassingsgebied van de regels van het EEG-Verdrag betreffende het vrij verkeer van werknemers.

Zaak 143/78 — J. de Cavel/L. de Cavel — prejudiciële zaak — 27 maart 1979 — *Executieverdrag*.

Het Bundesgerichtshof heeft het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing betreffende de uitlegging van artikel 1 van het Executieverdrag, waarin het niet van toepassing verklaard is op de staat en de bevoegdheid van natuurlijke personen, het huwelijksgoederenrecht, testamenten en erfenissen. Het hoofdgeding betreft de tenuitvoerlegging in de Bondsrepubliek Duitsland van een beschikking van het Tribunal de Grande instance te Parijs in een echtscheidingsprocedure, waarbij verlof werd verleend om als conservatoire maatregel de meubelen, waardepapieren en goederen die zich in het appartement van partijen te Frankfurt bevonden te verzegelen en beslag te leggen op de goederen en rekeningen van verweerster in het hoofdgeding bij twee aldaar gevestigde bankinstellingen.

Nadat de Duitse rechter het verzoek om executieverklaring had afgewezen, werd de zaak voor het Bundesgerichtshof gebracht, dat het Hof van Justitie de volgende vraag stelde :

«Is op een verzegeling van en beslag op vermogensbestanddelen, waartoe een Franse rechter (juge aux affaires matrimoniales) in het kader van een voor een Franse rechter aanhangige echtscheidingsprocedure verlof heeft verleend ten laste van verweerster, het gemeenschapsverdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken niet van toepassing, omdat hier sprake is van een nevenprocedure naast een gerechtelijke procedure over de staat van natuurlijke personen of het huwelijksgoederenrecht.»

Volgens de Commissie en verzoeker in het hoofdgeding zou moeten worden geantwoord dat bedoelde procedures onder het Verdrag vallen, terwijl de regeringen van het Verenigd Koninkrijk en de Bondsrepubliek Duitsland, als ook verweerster in het hoofdgeding, voorstellen te antwoorden dat het Verdrag niet van toepassing is.

Het Verdrag is van toepassing op «burgerlijke en handelszaken», doch bepaalde onderwerpen, zoals «de staat en de bevoegdheid van natuurlijke personen, het huwelijksgoederenrecht, testamenten en erfenissen», zijn van deze toepassing uitgesloten.

De geschillen over de goederen der echtelieden tijdens een echtscheidingsprocedure kunnen worden onderscheiden in 1) vragen betreffende de staat van personen ; 2)

vermogensrechtelijke betrekkingen der echtgenoten welke rechtstreeks uit (het ontbinden van) de huwelijksband voortvloeien ; 3) vermogensrechtelijke betrekkingen tussen de echtgenoten, welke geen verband houden met het huwelijk. Geschillen van laatstgenoemde categorie vallen onder het Verdrag, de andere categorieën niet.

Deze overwegingen gelden zowel voor voorlopige maatregelen ten aanzien van de goederen der echtgenoten als voor definitieve maatregelen.

Het Hof antwoordde op de gestelde vraag dat rechterlijke beslissingen waarbij tijdens een echtscheidingsprocedure verlof wordt verleend tot conservatoire maatregelen als verzegeling of beslaglegging op de goederen der echtelieden, buiten het — in artikel 1 omschreven — toepassingsgebied van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken vallen, wanneer zij betrekking hebben — c.q. nauw samenhangen met — vragen aangaande de staat der bij een echtscheidingsprocedure betrokken partijen dan wel de vermogensrechtelijke betrekkingen welke rechtstreeks uit (het ontbinden van) de huwelijksband voortvloeien.

Zaak 90/78 — Granaria/Raad en Commissie — *Schadeverordering* — 28 maart 1979.

De Nederlandse B.V. Granaria heeft het Hof verzocht, enerzijds overeenkomstig artikel 175 EEG-Verdrag vast te stellen dat de Raad en de Commissie tezamen dan wel elk voor zich in strijd met hun verplichtingen hebben gehandeld door na te laten ten aanzien van Granaria een handeling te verrichten waarom deze had verzocht, en anderzijds, overeenkomstig artikel 215, tweede alinea, EEG-Verdrag de Gemeenschap te veroordelen tot vergoeding van de haar door de verwerende instellingen toegebrachte schade.

Deze verzoeken vinden hun oorsprong in het feit dat op 1 augustus 1974, de datum van inwerkingtreding van verordening nr. 1125/74, een einde is gekomen aan de toekenning van restituties bij de produktie van «quellmehl», waarop Granaria recht had gehad sinds zij in 1972 met de vervaardiging van dat produkt was begonnen, en die alleen opnieuw is ingevoerd voor «quellmehl» bestemd voor de broodbereiding.

Ter ondersteuning van haar verzoeken beroept Granaria zich op 's Hof's arrest in de gevoegde zaken 117/66 Rückdeschel en 16/77 Diamalt, waarin het Hof voor recht heeft verklaard dat de bepaling in geding onverenigbaar was met het gelijkheidsbeginsel, voorzover zij leidde tot een verschil in behandeling van «quellmehl» en «quellstärke» met betrekking tot de restitutie bij de produktie van maïs die voor de vervaardiging van die twee produkten wordt gebruikt.

Het beroep als geheel is in hoofdzaak gericht op het verkrijgen van vergoeding van de schade die Granaria beweert te hebben geleden doordat haar de toekenning van de gevraagde restituties is geweigerd.

Granaria betoogt ten gronde dat de Gemeenschap aansprakelijk is op grond dat de afschaffing van de restituties bij de produktie van «quellmehl» heeft geleid tot een situatie die het Hof onwettig heeft verklaard wegens schending van het gelijkheidsbeginsel. In bedoeld arrest overwoog het Hof echter dat het gelijkheidsbeginsel enkel ten

nadele van de «quellmehl»-producenten was geschonden voor zover «quellmehl» werd aangewend voor doeleinden die het van oudsher heeft op het gebied van de menselijke voeding.

In de onderhavige procedure hebben partijen geen enkel nieuw gegeven naar voren gebracht dat deze beoordeling kan wijzigen.

De instellingen die in het kader van de gemeenschappelijke marktordening zijn belast met de tenuitvoerlegging van het stelsel van produktierestituties, zijn gerechtigd te eisen dat degene die toekenning van de restituties verlangt, aantoonde dat het verzoek wordt aangewend voor de door dat stelsel beoogde doeleinden. In casu heeft Granaria dit niet aangetoond. Bijgevolg is de Gemeenschap niet aansprakelijk tegenover Granaria, zodat het beroep, voorzover gebaseerd op artikel 215, tweede alinea, EEG-Verdrag, ongegrond moet worden verklaard.

Het beroep wegens nalaten op grond van artikel 175 EEG-Verdrag wordt niet-ontvankelijk verklaard.

Het Hof verworpt het beroep en verwijst verzoekster in de kosten van het geding.

Zaak 158/78 — Biegi GmbH/ Hauptzollamt Bochum — prejudiciële zaak — 28 maart 1979 — *Gemeenschappelijk douanetarief*.

Het Finanzgericht Münster heeft het Hof een aantal vragen voorgelegd inzake de geldigheid en toepassing ratione temporis van verordening nr. 1669/77 van de Commissie betreffende de indeling van goederen onder post 02.02 B I van het gemeenschappelijk douanetarief.

Deze vragen zijn gerezen in een geding tussen een importeur en de Duitse douane van uitgebeende delen van pluimvee.

Het Hof verklaarde voor recht :

1. Bij onderzoek van de eerste vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van verordening nr. 1669/77 van de Commissie van 25 juli 1977 kunnen aantasten.

2. Verordening nr. 1669/77 van de Commissie van 25 juli 1977 kan de nationale rechter die heeft te beslissen over de tariefindeling van goederen welke vóór de inwerkingtreding ervan zijn ingevoerd, niet binden.

3. Delen van pluimvee, uitgebeend, behoren — ongeacht de wijze waarop zij worden aangeboden, de produktiewijze, de bestemming en/of hun handelswaarde — tot post 02.02 B I van het gemeenschappelijk douanetarief en zijn geen slachtafvallen in de zin van post 02.02 C, wanneer zij hoofdzakelijk bestaan uit spieren of spierdelen met slechts een zeer geringe hoeveelheid pezen, vet en bindweefsel.

4. De criteria voor de tariefindeling van de in post 02.02 van het gemeenschappelijk douanetarief bedoelde produkten zijn, ook met het oog op de toepassing van de heffingen en de monetaire compenserende bedragen, die welke voortvloeien uit de regels tot uitlegging van het tarief en zijn nomenclatuur.

Zaak 179/78 — Procureur der Republiek en administratie van de Franse douane/ Rivoira — prejudiciële zaak — 28 maart 1979.

Het hoofdgeding betreft verboden goederenimport in Frankrijk door de Italiaanse firma Rivoira, namelijk tafeldruiven van Spaanse origine, in de jaren 1970 en 1971.

De Franse rechter acht termen aanwezig om het Hof van Justitie te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen :

1. Of volgens de in 1970 en 1971 toepasselijke communautaire voorschriften het feit dat Frankrijk rechtmatig voor tussen 1 juli en 31 december 1970 en 1971 in Frankrijk geïmporteerde Spaanse druiven een bilateraal contingent had vastgesteld, meebracht dat Frankrijk over bedoelde tijdvakken de invoer van diezelfde Spaanse druiven uit Italië, waar zij zich in het vrije verkeer bevonden, mocht verbieden, zonder dat Frankrijk tevoren krachtens artikel 115 EEG-Verdrag machtiging van de Commissie te Brussel had gevraagd en verkregen ;

2. Zo neen, of het feit dat de Spaanse druiven, als Italiaanse druiven aangemeld, in bedoelde tijdvakken uit Italië in Frankrijk zijn ingevoerd, Frankrijk het recht gaf die aangifte als een schending van het Franse douanerecht te beschouwen — met toepassing van de strafsancities, in het douanerecht voorzien voor valse aangiften, gedaan om verboden importen te bewerkstelligen.

Het Hof besliste :

1. In 1970 en 1971 kon een Lid-Staat de invoer van tafeldruiven van Spaanse oorsprong, vanuit een andere Lid-Staat waar zij zich in het vrije verkeer bevonden, niet verbieden zonder tevoren een machtiging van de Commissie overeenkomstig artikel 115 EEG-Verdrag te hebben gevraagd en verkregen ;

2. Ofschoon het feit dat vanuit Italië in Frankrijk ingevoerde Spaanse druiven zijn aangegeven als druiven van Italiaanse oorsprong, in voorkomend geval grond kan opleveren voor het toepassen van de strafsancities waarmee het afleggen van onjuiste verklaringen is bedreigd, zou het onevenredig zijn om daarop zonder onderscheid de strafsancities toe te passen welke zijn voorzien voor onjuiste verklaringen die zijn afgelegd teneinde verboden importen te kunnen verrichten.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Verzorgd door het Departement
Rechten van de U.I.A.

Preventie van brand en ontploffing en verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering

1. De wet van 30 juli 1979 «betreffende de preventie van brand en ontploffing en betreffende de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid in dergelijke gevallen» (B.S., 20 september 1979) streeft hoofdzakelijk twee doeleinden na.

Op de eerste plaats gaat het om een *kaderwet* die aan de regering de mogelijkheid moet bieden *algemene verordenende bepalingen* uit te vaardigen betreffende de maatregelen inzake voorkoming van en beveiliging tegen brand en ontploffing in een hele reeks inrichtingen die voor het publiek toegankelijk zijn. De wettelijke basis hiervoor ont-

brak vooralsnog, aangezien deze materie onder de bevoegdheid van de gemeentelijke overheden ressorteerde (art. 3, 5°, van titel XI van het decreet van 16-24 augustus over de rechterlijke organisatie).

2. In hoofdstuk I, dat handelt over de «*preventie van branden en ontploffingen*», wordt na een omschrijving van deze begrippen (art. 1), het toepassingsgebied bepaald. De bepalingen van dit hoofdstuk kunnen door de Koning toepasselijk worden verklaard op alle inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn, ook al wordt het publiek er slechts onder bepaalde voorwaarden toegelaten, voor zover ze niet zijn onderworpen aan bijzondere regelen inzake preventie van branden en ontploffingen (art. 2).

Het principe van de verordenende bevoegdheid van de Koning vindt men in artikel 3, terwijl de gemeentelijke verantwoordelijkheid ter zake gevrijwaard blijft, aangezien ook de gemeenteraad verordeningen inzake preventie van branden en ontploffingen kan uitvaardigen en de voorschriften van de algemene verordeningen kan aanvullen (art. 4). De controle op de uitvoering van de krachtens deze wet voorgeschreven veiligheidsmaatregelen behoort toe aan de burgemeester, die zich hiervoor kan laten bijstaan door de territoriaal bevoegde brandweerdienst (art. 5).

Er wordt een *Hoge Raad voor beveiliging tegen brand en ontploffing* ingesteld, die een adviserende bevoegdheid heeft, evenals een *Fonds voor beveiliging tegen brand en ontploffing*, dat tot doel heeft de beroepsopleiding, het onderzoek en de informatie in het kader van de toepassing van deze wet te financieren (art. 6).

3. Op de tweede plaats wordt door deze wet een *verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering* inzake brand en ontploffing ingevoerd (hoofdstuk II). Onverminderd de toepassing van het gemene recht inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid, zijn de inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn, *objectief aansprakelijk* zowel voor de lichamelijke als voor de zaakschade aan derden veroorzaakt door een brand of een ontploffing (art. 8, lid 1). De benadeelde zal dus geen fout moeten bewijzen, maar alleen zijn schade en het oorzakelijk verband met de brand of de ontploffing moeten aantonen.

Deze objectieve aansprakelijkheid moet gedekt zijn door een verzekering (art. 8, lid 3), waarvan het voorwerp en de draagwijdte door de Koning zullen worden bepaald (art. 8, laatste lid). Ter bescherming van de slachtoffers wordt hun een rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar toegekend (art. 8, lid 7).

De verzekeringsmaatschappijen die deze verzekering afsluiten, moeten bij de jaarlijkse premie die zij hiervoor innen, een bedrag van ten hoogste 10 % heffen om het reeds genoemde Fonds voor beveiliging tegen brand en ontploffing te financieren (art. 9.).

4. Op overtreding van de bepalingen van deze wet staan strafsancities, en in geval van veroordeling kan de rechter de sluiting van de inrichting bevelen voor de duur van een maand tot een jaar (art. 10). Bij wijze van politiemaatregel kan de burgemeester de voorlopige sluiting bevelen van de inrichting die niet voldoet aan de krachtens deze wet voorgeschreven veiligheidsmaatregelen (art. 11).

In een van de volgende nummers van dit tijdschrift zal aan deze wet uitvoeriger aandacht worden besteed.

A.V.O.

Gebruik van de talen in bestuurszaken

De wet van 20 juli 1979 (*B.S.*, 15 september 1979) heeft art. 56 van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken aangevuld.

Hierdoor wordt de wijze van bekendmaking geregeld van de koninklijke en ministeriële besluiten genomen in uitvoering van de decreten van de cultuurraden.

Art. 8 van de wet van 3 juli 1971, dat bepaalt dat de decreten na hun afkondiging, samen met een vertaling, in de taal gebruikt voor de decreten van de andere cultuurraad, in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt, moet in overeenstemming gebracht worden met de wetgeving op het gebruik der talen in bestuurszaken. Art. 56 (thans art. 56 § 1) van de wetten op het taalgebruik in bestuurszaken bepaalt dat de koninklijke en ministeriële besluiten in het Nederlands en het Frans worden gesteld, maar dat zij eentalig mogen zijn als zij uitsluitend betrekking hebben op het ene of het andere taalgebied, hetzij op taalkaders of taalrollen van bepaalde diensten.

De wet van 20 juli 1979 vult art. 56 aan met een tweede paragraaf waarin bepaald wordt dat de koninklijke en ministeriële besluiten gesteld worden in de taal van het decreet dat zij uitvoeren en samen met een vertaling in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt.

Een uittreksel met vertaling volstaat wanneer zij geen algemeen karakter hebben.

W.L.

De landbouwvennootschap

Door de wet 12 juli 1979 tot instelling van de landbouwvennootschap (*B.S.*, 6 september 1979) wordt een nieuwe vorm van burgerlijke vennootschap toegevoegd aan het bestaande vennootschapsrecht : de landbouwvennootschap of in afkorting L.V. Het doel van deze vennootschap wordt door de wet beperkt tot de exploitatie van een land- of tuinbouwbedrijf. Deze bedrijvigheid moet, wegens het burgerlijk karakter ervan, beperkt blijven tot handelingen die conform de huidige wetgeving als burgerrechtelijke handelingen kunnen worden beschouwd.

De landbouwvennootschap kan opgericht worden of functioneren met behorende vennoten alleen, of met behorende én stille vennoten.

Behorende vennoten verrichten lichamelijke arbeid ; stille vennoten brengen kapitaal in. De verbintenis van een vennoot om lichamelijke arbeid te leveren, die hem het statuut van behorend vennoot bezorgt, kan slechts worden aangegaan door diegenen die in een landbouwvennootschap een land- of tuinbouwbedrijf zullen exploiteren, waarmee zij ten minste 50 pct. van hun arbeidsinkomen verdienen en waaraan zij ten minste 50 pct. van hun arbeidstijd besteden.

De aansprakelijkheid voor de verbintenissen van de vennootschap is verschillend geregeld voor de behorende vennoten en voor de stille vennoten : eerstgenoemden staan onbeperkt in voor de verbintenissen van de vennootschap ; laatstgenoemden zijn alleen verbonden ten belope van hun inbreng.

De nieuwe wet omvat zes afdelingen. In een *eerste afdeling* wordt de aard van de landbouwvennootschap aange-

geven evenals de wijze van oprichting en de daarbij geldende voorschriften, inclusief publiciteitsvereisten. *Afdeling II* betreft de aandelen van de landbouwvennootschap, welke steeds op naam luiden. Verder worden er beperkende regelingen in opgenomen inzake de overdracht van de aandelen, waardoor het familiaal en «gesloten» karakter van de landbouwvennootschap wordt onderstreept. Zeer belangrijk zijn tevens de regels in verband met het voorkeepsrecht van de behorende vennoten bij overdracht van aandelen onder levenden. In de *derde afdeling* wordt het beheer van de landbouwvennootschap geregeld, dat toekomt aan de behorende vennoten. De stille vennoten kunnen toezicht uitoefenen. *Afdeling IV* bevat de regels inzake de algemene vergadering van stille vennoten én van behorende én stille vennoten. Verder wordt daarin ook het vergoedingsrecht van de behorende vennoten geregeld, samen met de minimumgrenzen ervan. *Afdeling V* regelt de ontbinding van de vennootschap, terwijl ten slotte in *afdeling VI* financiële en fiscale bepalingen worden opgenomen. Met name kan steun verleend worden bij de oprichting en de werking van landbouwvennootschappen, en wordt daarvoor een erkenning vanwege de minister van Landbouw voorgeschreven.

In het fiscale onderdeel wordt voorzien in twee mogelijke stelsels : het stelsel van de fiscale transparantie, waarbij de landbouwvennootschap geacht wordt niet te bestaan voor de fiscus en het stelsel van de (normale) vennootschapsbelasting. M.b.t. de voorwaarden van de keuze en het behoud van een dezer stelsels, dient nog een koninklijk besluit te worden uitgevaardigd. Deze afdeling omvat tevens een bepaling die de verhouding tot de toepassing van de Pachtwet regelt.

Meer uitvoerige toelichting bij deze nieuwe en belangrijke wet volgt in een der volgende nummers.

Ph. V.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Gent - Openingsvergadering

De plechtige openingsvergadering van het gerechtelijk jaar 1979-1980 zal plaatshebben op zaterdag 27 oktober 1979 om 15 uur in de Pacificatiezaal van het Stadhuis, Botermarkt te Gent.

Mr. Freddy Evers houdt de openingsrede en zal spreken over : "Technische vooruitgang beloert de vrije mens. Hoe garanties voor een democratische samenleving buiten spel worden gezet".

MEDEDELINGEN

Het Gerecht op nieuwe wegen ?

Op 15 september jl. had in de Rijksuniversiteit van Bergen (Mons) een bezinningsdag plaats over «De Magistraat, zijn onafhankelijkheid, zijn isolement zowel binnen het gerechtelijk apparaat als tegenover de buitenwereld». Organisatoren waren de werkgroep «Magistrature Réflexion» (een 17-tal magistraten en

advocaten), de Balie en de Conferentie van de Jonge Balie te Mons.

Op de inschrijvingslijst telde men 160 belangstellenden : circa 40 advocaten en voorts mensen uit alle geledingen van zittende en staande magistratuur.

In aanwezigheid van de kabinetschef van de minister van Justitie sprak rector Franeau het welkomstwoord. Dan legde dhr. Jassogne, rechter in de handelsrechtbank en blijkbaar de drijvende kracht achter het hele gebeuren, bondig uit waar het om ging : een eerste poging om gezamenlijk iets te doen aan de malaise die sinds jaren in de magistratuur rondwaart en mede veroorzaakt wordt doordat de meeste magistraten zich niet of onvoldoende betrokken voelen bij wat er allemaal in de gerechtelijke wereld aan de hand is. Een poging dus om vernieuwing te brengen in structuren, gewoonten en vooral mentaliteiten die steeds meer als verouderd en voorbijgestreefd worden ervaren. Vandaar dat de organisatoren een hele reeks discussiepunten aan de vergadering voorlegden, zeker niet om op één dag de problemen op te lossen, maar om aan alle magistraten en advocaten die het wensten hun hart te laten luchten en om uit te maken welke onderwerpen het meest in de belangstelling staan.

Na dit exposé bevestigde stafhouder Wattier de echte wil tot medewerking van de advocatuur, waarna procureur-generaal Dumon de inleidende toespraken besloot met zijn visie op de verschillende thema's, waarbij hij o.m. vond dat de magistratuur met de hele samenleving voeling moet houden en bijv. ook de politieke en syndicale wereld niet mag ignoreren, maar anderzijds sterk de nadruk legde op de plicht tot reserve en de toehoorders waarschuwde voor sommige gevaarlijke, door het buitenland geïnspireerde nieuwigheden, zoals een magistratensyndicaat.

Rond half elf begonnen dan de besprekingen in de twee commissies, waaraan iedereen naar eigen voorkeur kon deelnemen. Een volledig relaas over alle vooraf ingediende referaten (13 in totaal, aan elke congresganger bij de aanvang overhandigd) en mondelinge interventies in de loop van de dag, zou een heel nummer van het *R.W.* vergen. Ik houd het dus bij enkele knelpunten, opdat de lezer minstens een algemeen idee van de bijeenkomst zou hebben.

In Commissie I, geleid door dhr. Gueritte, kamervoorzitter in het hof van beroep, en waar men o.a. advocaat-generaal Krings opmerkte, stond de magistratuur-binnen-het-gerecht aan de orde, met vragen omtrent onderling overleg in de rechtbank en met andere rechtscolleges, communicatiemoeilijkheden met de hiërarchie, gebrek aan duidelijk omlijnde deontologie, ontoereikende werkmiddelen (documentatie) enz.

Collega Jassogne had het vooral over de communicatieproblemen zowel met de eigen korpschefs als met de hoogste magistraten en de beroepsverenigingen. Hij stelde voor dat alle leden van een rechtscollege elkaar op regelde tijdstippen zouden ontmoeten om de gang van zaken in hun rechtbank of hof te bespreken en aldus de korpschef adviserend bij te staan, wat procureur-generaal Ganshof van der Meersch trouwens al in 1973 had gesuggereerd (*R.W.*, 1973-74, 138).

Aangaande de Nationale Commissie voor de Magistratuur zocht spreker tevergeefs naar de (wettelijke of andere) basis van haar representativiteit en stelde vast dat, buiten de aanwezigen op haar vergaderingen, niemand naar behoren over haar werkzaamheden (en eventueel bereikte resultaten) wordt ingelicht. Eén van de redenen, aldus nog dhr. Jassogne, waarom sommigen behoefte voelen aan een syndicaat.

Ook stafhouder Wattier pleitte krachtig voor de oprichting van een «Commission de l'ordre judiciaire» per arrondissement, waar de leden van de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de rechtbank van koophandel, het parket en de balie samen overleg zouden plegen over de problemen in hun rechtsgebied.

Mevrouw Bovyn, ondervoorzitster in de rechtbank van eerste aanleg, verzette zich tegen overbelasting van de rechter, die, zoals ieder mens, over de nodige vrije tijd moet kunnen beschikken om zich met zijn familie bezig te houden, sport te beoefenen, een sociaal leven te leiden enz. Dit is trouwens onontbeerlijk voor een evenwichtig en sereen oordeelsvermogen. Daarom moet ook

eventuele bijscholing van de magistratuur tijdens de normale werkuren kunnen gebeuren. «Je refuse de me laisser dévorer», zei mevr. Bovyn. De voorzitter dankte haar voor haar interventie en moedige woorden.

Vrederechter Pierret vroeg zich af of het wel juist is dat uitsluitend de korpschefs grondwettelijk en in feite bevoegd zijn om over de administratie van de justitie te waken. En vertegenwoordigt alleen de «hiërarchie» geldig alle magistraten ? Zijn kort bericht eindigt met deze gevatte zin : «Un corps n'est pas seulement une tête, c'est aussi des membres et un cœur.»

Vrederechter Jottrand legde samenvattend de bestaansredenen en doelstellingen van een magistratensyndicaat uit. Wat aan de Belgische magistratuur ontbreekt, zegt hij in zijn gedegen en omstandig gemotiveerd rapport van acht bladzijden, is een gezamenlijke overdenking van alles wat haar onafhankelijkheid en statuut betreft, de plaats van de magistratuur in onze samenleving, zijn betrekkingen met de andere machten, de inhoud en de rol van de wet, het functioneren van de justitie, haar vereiste doorzichtigheid en toegankelijkheid. Daarbij gebeurt thans alles van boven naar beneden. De basismagistratuur — hij zij raadsheer, rechter of substituut — heeft praktisch geen greep op de organisatie van het werk. Hij heeft nagenoeg niets te vertellen in de taakverdeling, de toedeling van de dossiers, de aanwerving van het personeel, het gebruik van kredieten enz. De magistratuur moet aan dit alles kunnen meewerken, zijn mening zeggen en voorstellen doen, ten teken dat de justitie ons aller zaak is en niet die van een klein aantal. En dit kan het best in een onafhankelijk syndicaat worden gerealiseerd. Want krachtig beklemtoont dhr. Jottrand dat het syndicaat pluralistisch en aan geen enkele politieke partij of groepering dienstbaar is.

Commissie II, waar dhr. Gillain, eerste voorzitter van het arbeidshof, presideerde, onderzocht de verhouding van de magistratuur tot de buitenwereld, met onderwerpen zoals : de plicht tot gereserveerdheid (wie spreekt in naam van de magistraten ? quid met de vrijheid van vereniging en meningsuiting ? e.d.), raadpleging van de rechterlijke macht over bepaalde wetsontwerpen, de loopbaan en de politieke macht. Hier lagen studies voor van professor Storme, raadsheer Carsau (Gent), handelsrechtlers Collinet (Charleroi) en Parmentier (Brussel) en van advocaat en volksvertegenwoordiger Van Cauwenberghe (Charleroi), 54 bladzijden in totaal. Een résumé in vogenvlucht : prof. Storme behandelt de verhoudingen tussen wetgever en rechter, de vorming en aanwerving van magistraten en de politieke onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. De magistratuur benoemd in functie van zijn politieke kleur moet de plicht van ondankbaarheid betrachten. Natuurlijk mag en moet hij een politieke overtuiging hebben, maar lid zijn van een politieke partij of aan sommige partij-activiteiten deelnemen vindt de professor niet zo evident.

Raadsheer Carsau maakt onderscheid tussen de zittende en de staande magistratuur en tussen de civiele en de strafrechter, en zijn verder betoog slaat dan vooral op deze laatste. Hij meent tevens dat de onafhankelijkheid van de rechter een zekere mate van geïsoleerdheid met zich brengt en betreurt dat niet.

Rechter Collinet onderzoekt de «obligation de réserve», enkel stoelend op het vage art. 404 Ger. W., waarvan de juiste draagwijdte nooit werd gepreciseerd. Komt een magistratuur aan die plicht te kort wanneer hij buiten het huwelijk samenleeft, de politici afloopt om een bevordering, manifesteert voor een democratisch Chili of zich syndiceert ? Niemand die het hem zeggen zal.

Het uitgebreid werkstuk van rechter Parmentier gaat over de recrutering van de magistratuur, met de nodige kritiek en hervormingsvoorstellen ; onvermijdelijk is dit in ruime mate ook een bespreking van het rapport van de Commissie-Krings geworden.

Mr. Van Cauwenberghe snijdt o.a. het recht op vereniging en vrije meningsuiting aan. Hij stelt dat ook alle andere dan alleen de hoge magistraten het recht hebben hun mening publiek te uiten. Dit blijkt uit het antwoord van de minister van Justitie van 23 mei 1979. Bovendien huldigt geen enkele grondwettekst het principe dat enkel de hoge magistraten het geheel van de magistratuur vertegenwoordigen. Voorts bevestigt deze volksvertegenwoordiger (en lid van de Kamercommissie van Justitie) het volle recht op

vereniging van elke magistraat.

Zoals gezegd, een volledig verslag viel buiten dit bestek. Daarom zou het bijzonder nuttig zijn dat alle 13 referaten ter kennis van geheel de magistratuur worden gebracht. Over resoluties werd niet gestemd.

In zijn slotwoord dankte collega Jassogne alle medewerkers en deelnemers, betreurde dat er van oudsher in ons milieu teveel sceptici rondwalen die afwachten wat anderen zullen doen, maar verwachtte toch dat dit congres positieve gevolgen zou hebben en tot verdere inspanningen zou aanzetten.

Buiten straalde heel de dag de zon, binnen woei een frisse wind.

H. Albers

Negende wereldcongres Rechts- en Sociaal filosofie

Van 27 augustus tot 1 september 1979 werd te Basel het negende wereldcongres gehouden van de Internationale Vereniging voor Rechts- en Sociaal filosofie, met als thema : actuele opvattingen over het recht.

Op het congres waren ongeveer 430 mensen aanwezig, waarbij alle grote wereldgebieden vertegenwoordigd waren (Zwart Afrika, de Arabische landen, de Zuid-Oost-Aziatische landen, de Chinese Volksrepubliek, Zuid-Amerika, en vooral de Oost- en West-Europese landen en Noord-Amerika). Uit België waren er vertegenwoordigers van de K.U.L., de U.C.L., de V.U.B., de U.L.B., de Facultés Universitaires Saint-Louis te Brussel en de U.F.S.I.A.

Elk van de vier congresdagen stond in het teken van één grote rechtsfilosofische of rechtstheoretische strekking : de analytical jurisprudence, de Oosterse rechtsopvattingen, de marxistische rechtstheorie en de natuurrechtelijke rechtstheorieën.

In totaal werden er ongeveer 200 rapporten behandeld. Elke voormiddag kwamen in een plenaire vergadering vier sprekers aan het woord. De namiddagvergadering van het plenum, met gemiddeld een tiental aangekondigde sprekers, werd overlapt door zes werkgroepen, die parallel met elkaar en met de algemene namiddagvergadering andermaal het forum boden voor een aantal sprekers, variërend van vijf tot acht. De plenumvergaderingen stonden telkens in het teken van het thema van de congresdag, terwijl in de werkgroepen los van deze thema's elke dag hetzelfde probleemgebied ter discussie werd gesteld.

Deze zes werkgroepen behandelen respectievelijk de volgende onderwerpen :

- structuur van de rechtsnorm ; juridische argumentatie.
- het recht en de sociale werkelijkheid.
- metajuridische normen : moraal, rechtvaardigheid, mensenrechten.
- actuele stromingen in de rechtstheorie en individuele gezichtspunten.
- filosofische aspecten van diverse rechtsproblemen.

Door de praktische organisatie van het congres, met de overvloed aan rapporten, was er weinig ruimte voor discussies, zelfs in de werkgroepen. Twee recepties en een daguitstap tijdens de congresweek bevorderden echter wel de informele contacten en discussies.

Uit de vele interessante bijdragen aan het congres vermelden we er hier enkele.

In zijn openingstoespraak op de eerste congresdag gaf prof. Gray Dorsey (St. Louis, USA), voorzitter van de I.V.R., onder de titel 'Towards World Perspectives of Philosophy of Law and Social Philosophy', een zeer goed overzicht van de cultuurhistorische evolutie van de rechtsfilosofie, op wereldvlak gezien.

Prof. Ota Weinberger (Graz, Oostenrijk) relativeerde de tegenstelling rechtspositivisme - natuurrecht en wees op hun vele gemeenschappelijke punten (Jenseits von Positivismus und Naturrecht).

Prof. V. El-Shakankiri (Kaïro, Egypte) situeerde het islamrecht en de islamrechtelijke begrippen. Hij definieerde dit mosulmaanse recht als : "l'art de chercher par le Koran les règles de rapport social justes à l'aide des textes saints".

Prof. Prajudi Atmosudirdjo (Indonesië) sprak over "Redefinition

of Reorientation of the Concept of Law in an Asian Environment after the Colonial Period", waarbij hij vooral wees op het fundamentele verschil tussen de Aziatische wereld en de Westerse wereld, in welke context hij o.m. stelde dat "the Concept of Human rights means nothing to us".

Naast de Russische, Hongaarse, Roemeense, Tsjechische, Oost-Duitse, en (in veel mindere mate) de Poolse vertegenwoordigers die hun gekende dogmatisch-marxistische standpunten herhaalden, trok de directeur van de Akademie voor Sociaalwetenschappen van de Volksrepubliek China, zong lin sjen, wel de bijzondere aandacht. Hij sprak over 'Recent developments in the Chinese legal system', waarbij hij vooral wees op de noodzaak om het rechtssysteem te versterken en de democratie in wetten vast te leggen.

Erg belangwekkend tenslotte was ook nog de uiteenzetting van de voorzitter van het opperste gerechtshof van Senegal, Keba M'Baye, over 'Conception africaine du droit', waaruit bleek dat Zwart Afrika een eigen identiteit zoekt op juridisch vlak, op basis van het Afrikaanse gewoonterecht, dat sterk beïnvloed of doorkruist werd door de bijdrage van het christendom en de islam en door het moderne koloniale recht, en dat nu de onafhankelijkheid van de Afrikaanse staten een recht wordt van 'dekolonisatie en ontwikkeling'.

Alle referaten die op het congres gehouden werden zullen, vermoedelijk in de loop van 1981, in boekvorm gepubliceerd worden. Tijdens het congres werden talrijke interview's afgenomen door de heer René Focqué (K.U.L.) die een radioprogramma verzorgt over rechtsfilosofie en rechtstheorie. Het programma loopt over 7 weken vanaf 10 oktober, elke woensdagavond van 19u.30 tot 20u.30 op BRT-3.

Mark Van Hoecke
Centrum voor Rechtstheorie UFSIA
Rechtsfaculteit UFSAL

BERICHTEN

Studiedag van de Belgische en Nederlandse Vereniging voor Agrarisch Recht te Brugge op vrijdag 26 oktober 1979

De Belgische en Nederlandse Vereniging voor Agrarisch Recht organiseren op vrijdag 26 oktober 1979 een studiedag die zal plaatshebben in het Hotel-Restaurant Portinari, Garenmarkt 15 te Brugge.

Deze studiedag zal handelen over "Het herstel van schade aan de landbouw veroorzaakt door industriële milieuverstoring". De desbetreffende Belgische en Nederlandse wetgeving, de rechtspraak en de praktische toepassing ervan zullen er worden onderzocht. Als preadviseurs zullen optreden voor België dr. H. Bocken, eerstaanwezende assistent aan de rechtsfaculteit van de Rijksuniversiteit te Gent, en voor Nederland, mr. C. Lambers, wetenschappelijk medewerker aan de Rijksuniversiteit te Groningen.

TIJDSCHRIFTEN

De Gerechtsdeurwaarder

jr. 89, maart 1979, nr. 3.

C. Nieuwenhuis, Opleiding kandidaat-deurwaarder—H. Legel, Van wie niet mag worden aangenomen dat ...